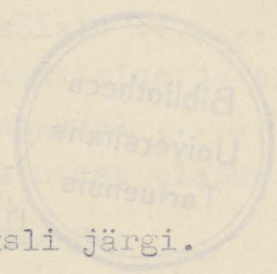

ka prof. A. Piipile
hindamiseks.
v. x 39a. J. Kadi. Stud. jur. Herz Binmann.

Matr. nr. 6799.

E. V.
TARTU ÜLIKOOLI
BIBLIOTEKAS
2. ort 39
N 590
TARTU

Arvestatud
diploomi toim
A. Piip.
6799

Vastutus vekslil järgi.

A. A.
2557.

Looseleht ühest lehest.
27 x 39

S i s u k o r d.

1. Peatükk. Sissejuhatus.

- § 1. Üldmärkmeid lhk. 1.
§ 2. Veksli teovõime " 2.
§ 3. Veksli õigusvõime " 5.
§ 4. Veksli mõiste " 6.
§ 5. Veksli tekkimine ja ajalooline areng. " 9.

2. Peatükk. Indossament.

- § 6. Indossamendi mõiste " 15.
§ 7. Indossamendi tekkimine ja ajalooline areng. lhk.18.
§ 8. Indossament kaasajal lhk. 19.
§ 9. Indossandi vastutuse ulatus " 36.

3. Peatükk. Käendus.

- § 10. Käenduse mõiste " 48.
§ 11. Käendaja vastutuse ulatus kehtivas VS. "49.

4. Peatükk. Veksliväljaja vastutus.

- § 12. Veksliväljaja vastutuse ulatus " 55.

5. Peatükk. Aktseptimine.

- § 13. Aktseptimise mõiste " 60.
§ 14. Aktseptandi vastutuse tekkimine ja ulatus 61.

6. Peatükk. Sekkumine.

- § 15. Sekkumise mõiste " 68.
§ 16. Sekkuja õigused ja kohused " 69.

7. Peatükk. Regress.

- § 17. Regressi mõiste " 73.
§ 18. Regressi ajalooline areng " 73.
§ 19. Regressiõigus meie seaduses " 74.

8. Peatükk. Lõppmärkmed.

§ 20. Vekslipärase nõudmiste aegumine lhk. 78.

§ 21. Lõppmärke " 80.

Tarvitatud materjalide loend.

1. Veksliseadus.
2. Prof. Piip, Kaubandusõigus 1933 a.
3. Prof. Fedorov, Vekseljnoe pravo, Odessa 1906.
4. Prof. Šeršenevič, Kurs trgovago prava, S. Peterburg 1909 a. III köide.
5. Kaminka, Ustav o vekseljah.
6. Bukovskii, BES. Riga 1914 a.
7. Tsiviilseadustiku 1936 a. eelnõu.
8. Staub-Stranz, Kommentar zum Wechselgesetz, Berlin 1934.
9. Kaubandus- ja Tööstuskoja teataja mõned numbrid.
10. Juriidiline ajakiri "Õigus" mõned numbrid.
11. Rudolf Müller-Erbach, Deutsches Handelsrecht Tübingen 1928.

Silmas pidades, et vekslil järgi võivad kohustuda ainult need isikud, kelle 1.peatükk. teo- ja õigusvõime, siis ei

saad meie enne esimese veksliljärese vastutuse vaatlemisele, kui oleme lähemalt selgitanud järgmised kaasimused:

1. kellel on §1. Üldmärkmeid. eduste järgi õigus

Käsitades vastutust vekslil järgi väidab prof. Piip muuseas järgmist: "Vekslil maksmise eest on vastutavad kõik isikud, Kes on vekslile alla kirjutanud või andnud sellele oma pealkirja. Säärane vastutus tekib vekslil allakirjutajale selle läbi, et ta vekslil selle omandajale üle annab."¹ Nagu sellest väljendusest näha tekib igale isikule, kes vekslile oma allkirja kirjutab, vastutus vekslil järgi maksmisses. Selline vastutus lasub, nagu juba tähendatud, vekslile allkirja andjatel, kuid mitte iga isiku ees, vaid ainult vekslil valdaja ees. Seesuguse sõnaselge väljenduse sisaldas ka endine Veksliliseadus (EVS)² Mis puutub meie kehtivasse Veksliliseadusesse, siis siin ei leidu sellist sõnselget väljendust, vähemalt mitte selles sõnastuses, nagu see esines senises Veksliliseaduses. Et aga ka käesoleval ajal kehtiva Veksliliseaduse järgi on vastutavad kõik isikud, kes on vekslile vastava allkirja andnud, seda näitab meile kehtiva Veksliliseaduse (KVS) §43, mille põhjal vekslilivaldaja on õigustatud teostama regressiõigust kõigi vekslil kohuslaste vastu seaduses ettenähtud juhtudel³.

1. Piip - Kaubandusõigus lhk. 263.
2. endise Veksliliseaduse §§ 27 ja 28.
3. kehtiva Veksliliseaduse § 43.

Silmas pidades, et vekslil järgi võivad kohustuda ainult need isikud, kellel on vekslil teo- ja õigusvõime, siis ei saa meie enne asuda veksliljärgse vastutuse vaatlemisele, kui oleme lähemalt selgitanud järgmised küsimused:

1. kellel on meil kehtivate seaduste järgi õigus kohustuda vekslil järgi ja kes võivad teostada oma õigusi vekslil järgi ning
2. mis on veksel.

§ 2. Vekslil teovõime.

Vekslil teovõimet defineerib prof. Šeršenevič järgmiselt: "Vekslil teovõimeks nimetatakse võimet oma tahteaktiga enesele võtta kohustusi, missugused on seoses veksliliga."⁴ Seega vekslil väljaandja peab olema võimeline oma peale kohustusi võtma ja et veksel on kehtiva veksliliseaduse järgi üldkodanlik kohustus, siis peabki vekslilväljaandja olema tsiviilseaduse järgi teovõimne, nagu seda ka prof. Kaminka väidab⁵. Kuid mitte ainult vekslil väljaandja ei pea olema teovõimne, vaid ka iga isik, kes teeb vekslilile seaduses ettenähtud kohustava allkirja või pealkirja. Seesuguste vekslilkohustusena esinevad prof. Šeršenevič'i järgi: 1. vekslil väljaandmine; 2. vekslil edasineadmine vastava pealkirjaga; 3. aktsept; 4. käendus ja 5. sekkumine.⁶

4. Šeršenevič, Kurs trgovogo prava, III köide lhk.42 ja 43.

5. Kaminka, Ustav o vekseljah, lhk.26.

6. Šeršenevič, op.cit. lhk.43.

Kui EVS. andis sõnaselge viite tsiviilseadusele oma §2 näol, siis sellist viidet meie KVS-is ei leia. Siin ei ole aga ka määritletud vekslite teovõime. Kui lähtuda põhimõttest, et kõik mis ei ole seadusega keelatud, on lubatud, siis peaks KVS-i järgi vekslite teovõime kuuluma kõigile kodanikele. Sellele oletusele aga räägib vastu KVS-i §7, kus on järgmiselt üteldud:

Kui vekslil on isikute allkirju, kellel puudub õigus kohustuda veksliga, võltsitud allkirju, väljamõeldud isikute allkirju või allkirju, mis mõnel muul põhjusel ei kohusta isikut, kes selle kirjutanud või kelle nimel see kirjutatud, siis ei avalda see teiste allakirjutajate vekslijärgsete kohustuste kehtivusele mingit mõju.

Eeltoodud väljendusest selgub, et mitte kõik kodanikud ei oma vekslite teovõimet. Et siin aga määratud ei ole, kes siis omavad vekslite teovõime ja teisest küljest ei ole antud otsust viidet ühelegi normile ega normide kogule, siis tuleb sellest järeldada, et vekslite järgi kohustuda võivate isikute määritelu tuleb otsida tsiviilseadustikust.

Meil kehtiva BES. järgi määratakse iga isiku teovõime tema elukoha seaduse järgi, milline seisukoht on jäänud kehtima ka Genfi ühtlustatud veksliseaduses, ja sellega ka meie kehtivas Veksliseaduses, järgmise reservatsiooniga:

Isik, kes on teatavas riigis veksliteandevõimetu, peetakse siiski kohustunuks vekslite järgi, kui ta on alla kirjutanud vekslile seal maal, mille seadusandluse järgi ta on vekslitevõimeline⁸.

7. BES. § XXVIII.

8. Õigus nr. 5-1931 lhk. 197.

Tsiviilseadustiku järgi on nii füüsilised kui ka juriidilised isikud teovõimelised, välja arvatud järgmised erandid:

1. Allealised. Kehtiva tsiviilseaduse järgi saab isik täisealiseks kahekümneaastaseks saamisel. See norm on ka 1936 a. tsiviilseadustiku eelnõusse sisse võetud, aga kas ta selle eelnõu seaduseksaamisel püsima jääb, see on praegust teadmata, sest endise Riigikogu valimise seaduse järgi omas kahekümneaastaseks saanu hääleõiguse, aga nüüd on seda vanuse määra kahe aasta võrra suurendatud⁹. Sellest üldreeglist on tehtud jälle erand, nimelt võib hoolekande kohus vastava järelevalve kohtu kinnitusele küllaldaselt arenenud 18 a. vanust isikut tema enese palvel ja vanemate või eestkostjate nõusolekul tunnistada täisealiseks, kui see eriliselt soodustab tema majanduslikku heaolu. Sel teel täisealiseks tunnistatud isik omab järjekult ka veksliteovõime¹⁰.

2. Üldreegline on täisealised isikud teovõimelised, kuid sellest üldreeglist on tehtud erandeid. Sellise erandina esinevad eeskätt hooldamisel olevad isikud. Hooldamisel on kohtu poolt teovõimetuks tunnistatud isikud. Kohus võib teovõimetud tunnistada vaimuhaigeid ja pillajaid¹¹ ning tsiviilseadustiku 1936 a. eelnõu järgi ka uimastavate ainete liigtarvitajaid¹².

3. Teise erandina esinevad kehtiva BES. järgi abielu-

9. Riigivolikogu valimise seadus § 6.

10. BES. § 270 ja Tsiv. s. eelnõu § 23.

11. BES. §§ 502, 509.

12. op. cit. § 30.

naised, kes on veksliteovõimsed küll abielu varalahususe korral, aga kui puudub sarnane leping, siis vajab ta vekslit väljaandmiseks mehe nõusolekut. Mehe nõusolek ei ole siin üldine, s.t. mees peab oma nõusoleku andma iga üksiku vekslit väljaandmisel¹³. Abielunaise kui piiratud teovõimega isiku veksel jääb küll maksma kui veksel, aga tema järgi ei saa sisse nõuda abielu kestel või kuni abieluvaralahususe leppe koostamiseni¹⁴, välja arvatud seaduses eriti määratud juhud¹⁵.

või nõudmisel § 3. Vekslit õigusvõime.

Vekslit õigusvõimest veksliseadus midagi ei räägi, seepärast tuleb selleks sätteid otsida tsiviilseadusest. Meie kehtiv tsiviilseadus, ei ka eelnõu¹⁶, õigusvõimes mingisuguseid kitsendusi ei tunne. Seega siis evib iga isik, nii füüsiline kui ka juriidiline, ka vekslit õigusvõime¹⁷, nagu seda mainib ka prof. Kaminka¹⁸ üteldes järgmiselt:

Keeld vekslite järgi kohustuda ei tähenda seda, et teovõimetu isik ei või vekslit vastu võtta teovõimelistelt isikutelt. Seega ei või teovõimeline isik keelduda vekslit järgi maksmisest, kui nõudjaks on allealine, vaid keelduda võivad ainult allealised.

13. Kaminka, lhk. 27.

14. BES. § 55

15. BES. § 56, Piip, Kaubandusõigus lhk. 241, 242.

17. op. cit. lhk. 241.

16. Tsiviilseadustiku eelnõu § 21.

18. Kaminka lhk. 26.

§ 4. Vekсли mõiste.

Kehtiv, samuti ka endine, veksliseadus vekсли definiitsiooni ei anna. On antud küll üksikud rekvisiidid ja näidatud ta omadused, kuid see kõik küllaltki laialipilla- tult. Et saada vastust küsimusele, mis on veksel, selleks peame pöörduma teooria poole.

Prof. Piip defineerib veksel järgmiselt: "Veksel on seaduses määratud vormis avaldatud kirjalik ühepoolne ning abstraktne kohustus maksta dokumendi valdajale tähtajal või nõudmisel selles nimetatud summa kas otse või kolmanda isiku kaudu."¹⁹ Et teised teoreetikud sellele definiitsioo- nile midagi eriti olulist juurde ei lisa, siis piirdun vaid selle definiitsiooni lähema vaatlusega.

Antud definiitsiooni järgi esimeseks ja oluliseimaks ja vekсли tunnuseks on, et ta peab olema avaldatud seaduses määratud vormis. Selle vormi annab kehtiva veksliseaduse § 1 ja § 75, neist esimene käskveksli ja teine lihtveksli kohta. KVS. § 1 ütleb järgmist:

Käskveksel sisaldab:

1. nimetus "veksel", paigutatud akti enese teksti ja väljendatud samas keeles, milles on koostatud see akt;
2. tingimuseteta käsu kindlaksmääratud rahasumma maksmiseks;
3. isiku nime, kes on kohustatud maksuma (trassaat);
4. maksutähtpäeva;
5. maksukoha;
6. isiku nime, kellele või kelle käsul peab toimu- ma maksmine;
7. käskveksli koostamise kuupäeva ja koha;
8. käskveksli väljaja (trassandi) allkirja.

Kui trassant ise mõnel põhjusel ei saa vekslile kirjutada oma allkirja, siis võib vekslile alla kir- jutada tema palvel teine isik. Sel juhul peab veksel sisaldama notariaalse tõestuse, et veksel on alla

kirjutatud trassaadi palvel.

§ 75 ütleb järgmist:

Lihtveksel sisaldab:

1. nimetuse "veksel", paigutatud akti enese teksti ja väljendatud samas keeles, milles on koostatud see akt;
2. tingimuseta kohustumise kindlaksmääratud rahasumma maksmiseks;
3. maksutähtpäeva;
4. maksukohta;
5. isiku nime, kellele või kelle käsul peab toimuma maksmine;
6. lihtvekssli koostamise päeva ja koha;
7. lihtvekssli väljaja allkirja.

Kui veksliväljaja ise mõnel põhjusel ei saa vekslile kirjutada oma allkirja, siis võib vekslile alla kirjutada tema palvel teine isik. Sel juhul peab veksel sisaldama notariaalse tõestuse, et veksel on alla kirjutatud veksliväljaja palvel.

Eeltoodud §§ annavad meile kõik vekssli olulised osad ja näitavad ühtlasi, et veksel peab tingimata olema kirjalik. Need nõuded on mõlemad obligatoorsed ja kehtivad nii lihtkui ka käskvekssli kohta. Seda obligatoorsust tõestavad selgesõnaliselt §§ 2 ja 76, mis näitavad, et mõne nende osade puudumisel ei saa veksel enam võtta veksslina, kuid ühtlasi annavad ka sõnaselged erandid, mis seaduse järgi on lubatud. Seesuguste eranditena esinevad: 1. maksutähtpäev, 2. maksukoht, 3. trassaadi, resp. veksliväljaja, elukoht ja 4. vekssli koostamiskoht. Nende rekvisiitide kohta tehakse vastavaid järeldusi veksslist enesest, mis aga jällegi on sõnaselgelt seaduses väljendatud. Nii loetakse veksel, millel puudub tähtpäev, näitvekssliks; kui puudub maksukoht, siis loetakse selleks ja trassaadi, resp. veksliväljaja, elukoht, siis loetakse selleks vastavalt trassaadi nime juures märgitud koht või vekssli

koostamiskoht; kui puudub vekslil koostamiskoht, siis loetakse selleks kas trassandi või veksliväljaja nime juures märgitud koht.

Eeltoodust näeme, et veksel onäärmselt vormalne võladokument. Selle koostamisel peab piinliku täpsusega pidama kinni seaduse nõuetest, sest mõne rekvisiidi ärajätmine muudab vekslil tühiseksn agu seda tähendab ka prof.Piip²⁰. Nendest nõuetest ei võida mööda minna ka kokkuleppel. Ise küsimus on muidugi nende tööle vastavus. Nii on juba seaduses tehtud teatavad kõrvalekaldumise tööelikkusest ²¹.

Veksel on ühepoolne võladokument, s.t. vekslil valdajal eä olemingisugust kohustust vekslil väljaja vastu, temal on ainult õigus nõuda vekslil väljaostmist. Veel rohkem, ta ei eä ole piiratud oma õigustes isegi ainult vekslil väljajaga, vaid vekslil väljaostmises on vastutavad terve rida isikuid ja selliseid vekslilpidaja ees vastutavaid isikuid on seda rohkem, mida rohkem on vekslil igasuguseid kohustusallkirju.

Edasi on veksel abstraktne võlakohustus, s.t. vekslil järgi tuleb maksta ainult seepärast, et veksel on käibele lastud. Vekslil järgi maksmisel ei tohi olla mingisugust vastutatu eeldust, sest tegelikult veksel anti välja maksmise pikenduseks. Seega veksel tuleb anda igasuguse tingimuse ja kui sellised tingimused esinevad, siis on need tühised²².

Kokkuvõttes selgub eeltoodud definiitsioonist, et veksel on seaduse eriliste nõuete kohaselt koostatud ja seaduse erilise kaitse all olev võladokument, mille järgi maksmine

19. Piip, Kaubandusõigus lhk.236 (Lhk.6)

20. op.cit. lhk.247

21.KVS.§§ 2,76.

22.EVS.§ 11. KVS.§ 1 L1 p.2 ja § 75 L.1 p.2.

toimub mitte isikule, kellele veksel anti, vaid veksli valdajale.

§ 5. Veksli tekkimine ja ajalooline areng.

Mis puutub veksli ajaloolisse tekkimisse, siis ei saa täpselt ütelda, millal tekkis veksel. See on ka täiesti loomulik, sest ükski õiguslik instituut ei teki korraga täiesti arenenuna, vaid esialgu tekib ta vaevalt eraldatavana sellest instituudist, millest ta välja areneb ja millega tal rohkeim sugulust on. Veksli tekkimist katsutakse ühendusse viia mitmete ajalooliste sündmustega, seda tahetakse nii ütelda igapäevasest elust eraldada. Nii on tekkinud ajajooksul mitmesugused vaated veksli tekkimise kohta. Prantsuse juristid seletasid, et veksel tekkis juutide teravmeelsusest XIII sajandil, kui neid Filipp-Augusti ajal Prantsusmaalt välja aeti. Prantsuse juristide arvates olevat nimelt juudid sel teel omad varandused Prantsusmaal^t välja saanud viia. Teise samalaadse vaate püstitas Itaalia jurist Kasaredži, kes veksli tarvituselevõttus nägi äärmist geniaalsust. Tema seletas, et veksel tekkis XIII s. mil Florentsist gvefid välja aeti ja need moodustasid veksli oma varanduse väljaviimiseks linnast. Edasi katsutakse veksli tekkimist veel seosesse viia ristisõdadega või isegi mõne teise keskaja ajaloolise sündmusega.

Nende väidete kohta ütleb prof. Šeršenevič, et siduda veksli tekkimist ühe või teise ajaloolise sündmusega on täiesväär ja kasutu. Väär on selline seletusviis juba seepärast, et veksli tekkimine ei ole mitte seotud juhuslikkusega, vaid selle on esile kutsunud loomulik vajadus, mis valitses keskajases kaubanduses. See väide on kasutu ka sellepärast, et

õiguse ajalugu ei huvita mitte instituudi tekkimine, vaid ~~see~~ selle areng.²³ Prof. Fedorov väidab, et on olemas mõningad tunnused, mis lasevad oletada, et vekslite operatsioonid olid tuttavad juba vanadel kreeklastel ja roomlastel²⁴.

Nähtavasti põhjendatuna objektiivsematele ajaloolistele materjalidele väidab prof. Šeršenevič, et veksli on Itaalia päritoluga.²⁵ Seda väidet seletab ta Itaalia päritolule viitava vekslite terminoloogiaga. Teisest küljest leiab ta selleks tõendust tolleaaja ajaloolistest sündmustest. Samal seisukohal asuvad ka professorid Piip ja Fedorov. Nad leiavad, et vekslite tekkimise aluseks sai tolleaaja elav liikumine Itaalias, kus asusid väikesed riigikesed. Itaaliasse rändas suurel arvul palverändajaid, ristisõdijaid ja ka teadusehimalisi. Igal ühel neist oli kaasas teatavaks otsustamiseks oma kodumaa raha. Et aga tol ajal raha omas võrdlemisi väikese maa-alalise liikluse ja paljudes kohtades oli isegi keelatud raha välja viimine tema kehtepiirkonnast ja teiseks varitsesid röövlid rändureid ning kaupmehi, kellelt peamiselt just raha rööviti, siis hakkasid just kaupmehed otsima julgemat rahatranspordi võimalust. Selle võimalusena kasutati ära rahavahetajad, kellel olid oma ärisõbrad paljudes maades. Nüüd ei vahetatud enam raha sihtkohas, vaid seda tehti lähtekohas, kus maksti rahavahetajale vastav summa, mille vastu ei antud enam sihtkoha raha, vaid kirjalik tõendus selle üle, et teataval isikul

23. Šeršenevič - lhk.4.

24. Fedorov - lhk.3.

25. Šeršenevič - lhk.4.

on õigus saada oma sihtkohas seal kehtivas rahas vastav summa.

Rahavahetajad kuulusid kaupmeeskonda ja moodustasid nendega koos omad korporatsioonid, kes allusid oma kohtule. Teisest küljest olid sihtkoha valitsejad huvitatud vekslite järgi saada oleva raha saamisest, sest suuremalt jaolt kasutasid veksleid just kaupmehed, kes sõitsid teatavaks ajaks laadale ja vajasisid raha laadal tehtavateks operatsioonideks ja nende operatsioonide pealt said kohalikud valitsejad jälle oma tolli. Kõigil neil põhjustel ongi veksliseadus algusest peale seotud erilise karmusega.

Edaspidise arengu teeb veksel läbi juba hiljem ja nimelt umbes XVII sajandil Prantsusmaal, kus seda mõjustab eriti tolleaaja tsentralistlik võim. Siit alates saab veksel kergesti edasiantavaks edasiande pealkirja - indossamendi - kaudu. Siit peale ei ole vekslite järgi õigustatud raha saada mitte ainult see isik, kellele ta alguses anti, vaid juba see isik, kelle valduses veksel asub.

Sellele moodusele astusid vastu pankiirid ja ka rooma õiguse pooldajad juristid, kes kuidagi ei saanud leppida olukorraga, kus mingisugused õigused antakse teisele isikule üle teiselt kontrahendilt - kohustatud isikult luba küsimata. Pankiirid aga olid oma sissetulekutest huvitatud, mis vekslite kergesti edasiantavuse ja uute vekslite väljaandmise vähenemisega vähenesid. Vaatamata kõigele vastuseisule anti Prantsusmaal indossamendile siiski juba 1654 a. eluõigus ja hiljem aktsepteerisid selle ka teised seadusandlused.

Kui nüüd tulla tagasi vekslirekvisiitide kujunemise juurde neil ajajärkudel, siis näeme, et esimeseks vekslitingimatuks rekvisiidiks oli ta kirjalikkus. Selle põhjused olid järgmised: vekslirekvisiidi järele raha saamine sündis mitte selles kohas, kus raha rahavahetajale maksti, vaid hoopis kusagil mujal, mõnes teises ärikeskuses, seepärast ei saanud rahamaksja kuidagi teisiti tõestada oma õigust raha saamiseks (äriraamatud, tunnistajad). Veksel ise ei kujunenud korraka selliseks, nagu ta tänapäeval esineb, vaid esimeseks vekslirekvisiidiks kujus Fedorovi ja Šeršeneviči andmetek oli lihtsalt notariaalne kviitung rahasaamise üle rahavahetajalt. See kviitung aga ei andnud rahamaksjale mingisugust õigust selle summa nõudmiseks kolmandalt isikult, vaid see esines vaid tõendina, et ta on selles tähendatud summa maksnud rahavahetajale ja mittemaksmisel kolmanda isiku poolt esines see regressi alusena. Kolmandale isikule, maksjale, andis rahavahetaja kirja kaasa, milles palus selle esitajale maksta kviitungis tähendatud summa. Aja jooksul hakkas kviitungi osatähtsus vähenema ja selle vastu kirja osatähtsus tõusma ja lõpuks kujuneski just selles algul erakirjana esinevast kirjast kaasaja käskveksel. Sellele lisandus kaupmehe ettavaatuse abinõuna esinev enne rahasaamist järeleparimine, kas eeltähendatud dokumentide järele ka tähtajal raha saab. Sellest järeleparimisest kujunes hiljem aktsept, mis juba otseselt sidus kolmandat isikut - rahamaksjat antud vekslirekvisiidi järgi. Kviitungi iseloomust oli tingitud ka vanemates vekslites väljendus, et vekslirekvisiidi andja on selle vastu saanud raha ja sellest rahast ongi tingitud kohustus selle vekslirekvisiidi järele maksta selles tähendatud summa.

Uue ajajärgi vekslite arengus kujutab nn. Saksa ajajärk. XIX sajandil, mil kaubanduslik liiklus leidis elavamaks- muutmise püüdu, oli see eriti silmatorkav saksamaal, kus praegune riik oli jagatud üksikuteks iseseisvateks riigi- kesteks ja igal riigikesel oli oma veksliseadus, mis enam- vähem erines teise riigikese veksliseadusest. Sarnane par- tikulaarsus raskendas tunduvalt kaubanduslist läbikäimist nende riigikeste vahel. Selle raskuse kõrvaldamiseks hakati teid otsima eeskätt just veksliseaduste ühtlasemaks muute- mises. Selle püüde tulemuseks oligi 1848 a. Allgemeine deutsche Wechselordnung. See annab juba vekslile märksa suurema abstraktsuse. Siin ei ole enam nõutav vekslilisi märkida, millest on tekkinud vekslkohustus. Teise uususena esineb asjaolu, et vekslite edasiandmine saab vekslivaldaja absoluutseks õiguseks. Sellele kõigele lisaks muudeti ka kohtupidamiskorda vekslite osas ja anti vekslite järgi nõud- mise asjale kiirendatud kord muutes seega vekslite karmust veel tuntavamaks ja eraldades vekslite tavalisest võlakoh-[?] - husest.

Saksa seadusandlus on olnud eeskujuks ka teistele maa- dele ja sellest on arenenud välja rahvusvaheline ajajärk vekslite arengus. Rahvusvahelise ajajärgu tunnused ilmsid juba läinud sajandi lõpul, mille esilekutsujaks oli jälle- gi kaubanduse elavamaks muutumine. Kaubandusliku käibe hõlbustamiseks oli äärmiselt suure tähtsusega vekslite välja- viimine riigi raamidest ja temale rahvusvahelise käibe andmine ühtlustatud veksliseaduste näol. Selle püüde elus- tamiseks ja teostamiseks peeti 1910 ja 1912 a. Haagi rahvusvahelised konverentsid veksliseaduse ühtlustamiseks, Pealetulev maailmasõda rikkus või õieti pidurdaskonverent-

si töötulemusi. Konverents iseenesest oli küll edukas ja seal töötati välja veksliseaduse ühtlustamise põhimõtted. Need põhimõtteid ei suutnud siiski maailmasõda täiesti hävitada, vaid sõja tagajärgede likvideerimise järele asuti uuesti veksliseaduse ühtlustamisele. Nüüd ei olnud asja algatajaks enam üksik riik, nagu enne maailmasõda Hollandi, vaid selleks sai Rahvasteliit. Nüüdse töö tulemusena võeti 7.6.1930 a. vastu konventsioon 22 riigi poolt veksliseaduse ühtlustamiseks reservatsiooniga, et soovikorral võivad ka teised riigid selle konventsiooniga liituda. Konventsiooniga kaasas oli ka nn. Ühtlustatud veksliseadus.

Maailmasõja järele tekkis endise Veneriigi varemetele terve rida riike. Nendest riikidest kolm Balti riiki (Eesti, Läti ja Leedu) on juba oma asendi tõttu tihedas ühenduses ja selletõttu on nad püüdnud ka kaubanduslist käivet ühtlustada. Nende riikide algpäevil võeti üle endised Vene seadused ja selletõttu kehtis algusest peale neis riikides ka ühtlane veksliseadus. Ajajooksul tulid sellesse seadusesse juba mõned muudatused, mis seisukorda raskendasid. 1931 a. Kaunases peetaval esimesel Balti juristide päeval otsustati tunnistada vekslis- ja tšekõõiguse põhilause ühtlustamine kiireks. Sealjuures peeti soovitavaks liituda rahvusvahelise vekslinormistikuga, kuid vaatamata sellele, et see juristide päev peeti peale Rahvasteliidus vastava normistiku vastuvõtmise koostati meil endisest Vene veksliseadusest tõlge mõningate muudatustega ja võeti see 19.1.1932 a. oma seadusena vastu ning pääses sellega kehtele.

Vene 1902 a. veksliseaduse muudatustega meil kehtelepääsemisega vähendati teataval määral Balti riikides kehtinud ühtlust veksliseaduse alal ja näidati, nagu tahaks riiklik aparatuur käia juristidepäeval vastuvõetud otsustest erirada. See asjaolu aga ei kohutanud praktilist elu. Praktilisest elust väljakasvanud tarvete kohaselt tuli murrang ka Balti riikide veksliõiguse arengus ja selle murrangu tagajärjel pääses kehtele nn. Ühtlustatud veksliseadus, mis meil kehtib 1.10.1938 a. alates.

Nagu eeltoodust näeme omab veksliseadus iseseisva arengu ja oma ehituselt kuulub ta ka lex specialis' te hulka, millisele seisukohale on asunud ka meie Riigikohus²⁶ ja vastavalt sellele tuleb eeskätt kõik vekslivahekorrad lahendada veksliseaduse alusel ning alles selles leiduvate tühikute või viidete korral tuleb pöörduda vastavate üldnormide poole.

veksli üleandmine erilise pealkirja kaudu vekslisõiguses ettenähtud jä 2. Peatükk.²⁷ Staub defineerib indossamenti

järgmiselt: "Indossament on vekselipärane vekslisõiguste üleandmine." Indossament.

§ 6. Indossamendi mõiste.

Tähtsaima osa vekselikäibes omab vekseli edasiandmine, seepärast katsungi nüüd lähemalt vaadelda seda osa vekslisõigusest, mis kannab indossamendi või indossimise nimetust.

Veksel on võladokument ja et igasugust võladokumenti on kaasaja õigusnormide järgi võimalik kolmandale isikule edasi anda, siis on ka veksel võimalik edasi anda, mida tõestab ka kehtiva VS. § 11 lausudes järgmist: lhk. 166.

26. Piip, Kaubandusõigus, lhk. 247.

Sellele Iga veksel, ka siis, kui ta ei sisalda sõnaselgelt väljendatud indossimisõigust, võib edasi anda indossimisega.

Kui trassant on paigutanud vekslisse sõnad "indossimisõiguseta" või mõne muu samatähendusliku väljendi siis võib vekslit edasiandmine toimuda ainult hariliku loovutuse vormis ja tagajärgedega.

Indossimine võib toimuda ka trassaadile, hoolimata sellest, kas veksel on viimase poolt aktseptitud või mitte, samuti ka trassandile ja igale teisele vekslit kohuslasele. Need isikud võivad vekslit edasi indossida.

Nagu eeltoodud paragrahvist näha määritleb see küll indossimisõiguse ja isikud, kellele võib indossida, aga jätab vastamata küsimuse, mis on indossament? Sellele küsimusele ei vasta ka teised KVS. paragrahvid, seepärast indossamendi mõiste saamiseks peame pöörduma teooria poole.

Prof. Piip defineerib indossamenti: "Indossament on vekslit üleandmine erilise pealkirja kaudu vekslitõiguses ettenähtud järeldustega."²⁷ Staub defineerib indossamenti järgmiselt: "Indossament on vekslipärane vekslitõiguste üleandmine."²⁸ Kui neid definitsioone võrrelda, siis näeme, et nad ütlevad üht ja sama ja vahe seisab ainult sõnastuses. Prof. Šeršenevič ütleb indossamendi kohta, et see ei kujuta enesest midagi muud, kui uue vekslit loomist või koostamist, mis on asetatud endisesse vekslisse²⁹.

Nagu eeltoodud definitsioonid ja ka kehtiv veksliseadus näitavad, on võimalik igat vekselit edasi anda. Seda õigust võib kasutada nii esimene kui ka iga teine vekslivaldaja.

27. Piip, Kaubandusõigus, lhk. 256 ja 257.

28. Staub-Stranz, Kommentar zum Wechselgesets, lhk.166.

29. Šeršenevič, Kurs torgovogo prava, lhk.86.

Sellele vekslile edasiandmisele ei tule mitte vaadata kui mingisugusele lihtsale toimingule, mis ei oma mingisugust juriidilist resultaati, vaid vekslile eadasiandmine indossamendiga omab juriidiliselt vägagi tähtsa iseloomu. Seda iseloomu võib jagada kaheks: 1. ta võtab indossandilt õiguse nõuda selle vekslile järele, mille ta on indossamendiga edasi andnud ja annab selle õiguse üle uuele vekslivaldajale; 2. ta loob indossandi vastutuse uue vekslivaldaja ees nõudeõiguse teostamises antud vekslile järele.

Selle juriidilise iseloomu esimese osa järelejäetava, et vekslivaldaja astub indossamendiga pealekirjutaja ossa ja tuunustab oma kohta kehtivaks põhimõtte nemo plus juris transferre potest, quam ipse habet, sealjuures uus vekslivaldaja ei astu mitte indossandi asemele ja ei saa teostada oma õigusi mitte ainult seepärast, et ta on astunud oma eelkäia õigustesse, vaid ta teostab oma õiguseid omandatud vekslile järele. Sellest järeldub, et iga vekslivaldaja võib teostada vekslipäraste õiguste rakendamist täiesti iseseisvalt nii, nagu oleks veksliväljaja vekslile otse temale andnud.

Mis puutub eeltoodud juriidilise iseloomu teise ossa, siis see on eeskätt tingitud vaatest, et indossament loob uue vekslile ja kui on antud juba veksel, siis on ka veksliväljaja vastutav selle eest, et selle vekslile järgi ka makstakse selles tähendatud summa.

Kokkuvõttes võib tähendada, et iga vekslivaldajal on õigus veksel edasi anda vastava pealkirja kaudu, mida nimetatakse indossamendiks ja iga isik, kes on indossamendiga vekslile edasi andnud, võtab enesele iseseisva vastutuse

selle vekslile järele maksmises. Sellega indossamendit on sisuliselt uue vekslile väljaandmine ja seda võib teostada iga isik, kes oma vekslile teovõime.

§ 7. Indossamendile tekkimine ja ajalooline areng.

Veksel oma kujunemise algstaadiumis anti välja sellele isikule, kes maksis rahavahetajale-pankurile teatava summa raha selleks, et seda summat saada kusagil teises kohas ja just maksukohal käibelolevas rahas. Pankurile rahamaksja alustas oma tegevust selle eeldusega, et ta läheb maksukohtale laadale või mõnele muule elavamale kaubanduslikule koosolekule. Sageli aga juhtus nii, et mõnel ettenägemata põhjusel ei saadud sõita maksukohta. Nüüd pidi pöörduma uuesti pankuri poole ja teatama temale, et vekslisaaja ei saa sõita maksukohta ning nõudma temalt vekslile tähendatud summa tagasi. Nüüd oli tehtud tehing muutunud otstarbetuks, aga kulu oli selle tehingu eest siiski kantud.

Suuremad kaubanduslikud ettevõtted tegutsesid esindajate kaudu ja sellest tingituna tulid vekslisse sõnad "Või kellele tema käseb". See väljendus võimaldas vekslile tähendatud summat kätte saada ka kaupmehe volinikul, kuid sageli juhtus ka nii, et kaupmees ei saanud kavatsatud laadale saata ka oma esindajat. Kui kaupmehel sõitis samale laadale mõni tuttav, siis võis ka see kasutada esindaja õigusi ja saada selle vekslile järgi raha. Seda moodust kasutati ka esialgu vekslile edasiandmisel, et mitte maksta pankurile mitmekordselt ja asjata. Seda moodust aga võidi kasutada ainult üks kord vekslile edasiandmiseks.

Sageli juhtus aga ka nii, et vekslivaldajal oli raha tarvis enne vekslit tähtaega. Siin ei saanud enam kasutada volitusõigust, vaid siin pidi veksel ära müüma või jätke laenama tarvilik summa. Vekslivaldaja leidis end õigustatud olevat lihtsalt veksel edasi anda ja uuelts vekslivaldajalt tarvilik summa vastu võtta. Siin mindi mööda rooma õiguslikust cessione ja anti veksel veksliväljaja teadmata ja nõusolekuta edasi. Sellele moodusele astusid rooma õiguse põhimõtete pooldajad ja ka pankurid vastu. Vastuseis oli seda tõhusam, et puudus seaduslik alus cessione edasiandmisel. Elu käis siiski oma rada ja sundis viimaks ka seadusandluse enesega kaasa tulema. Eluliste tarvete rakenduseks antigi Prantsusmaal 1654 aastal indossamentile seaduslik alus. Siit peale omab indossament kolosaalse tähtsuse vekslikäibes. Nüüd võib veksel kümnetest kättest enne läbi käia, kui saabub tähtaeg. EVS. lubas meil indossamenti kaudu vekslit ringi käia lõpmatuseni, ainult ühes osas oli kitsenus ja nimelt selles, et indossamentiga ei tohtinud veksel veksliväljajale üle minna, tema sai veksel vastu võtta ainult lunastamiseks. KVS. on toonud ka siin muudatuse ja nimelt selles, et indossamentiga võib veksel ka veksliväljajale üle minna ja see võib seda uuesti indossamentiga edasi anda.

§ 8. Indossament kaasajal.

Nagu eespool tähendatud annab indossament kaasajal vekslile just ta erilise omaduse, mille tõttu veksel muutub käibeliseks paberiks. Kaasajal ei olegi veksel indossamentita.

Nagu eespool nägime on indossament vekslil edasiandepääl kiri, millega antakse veksel uuele isikule edasi omanduseks. Selline vekslil edasiandmisviis on läbi teinud suure arene-
miskäigu ja nüüd on ta kõigis seadusandlustes leidnud omale täieliku eluõiguse. Nii ka meie kehtiv veksliliseadus loeb indossamendiga vekslil edasiandmise täiesti loomulikuks vekslilõiguslikuks nähteks ja selle keeldu võtab kui erand-
nähet, millise olemasolu tuleb tingimata ära tähendada vekslil enesel³⁰.

Kui indossamendi algastmes tunti ja oli õigustatud ainult nimelist indossamenti, siis jagatakse nüüd indossa-
ment nimeliseks ja blankoindossamendiks. Sellega siis on jäetud vekslilvaldaja otsustada kuidas ta tahab veksel
edasi anda, kas kindlale isikule, s.t. kas ta määrab oma indossamendis isiku, kellele ta just vekslil edasi andis, või jätab selle nimetamata.³¹

Mis puutub nimelisse indossamenti, siis seadus ei kir-
juta ette, kuidas nimi tähendada tuleb. Ei mainita ka seda, et siin tuleb kohaldada samu reegleid, mis on kehtivad vekslil väljamisel, aga ka vekslil väljamisel ei nõuta midagi erilist nime märkimisel ja on jäetud täiesti nii vekslil väljaja kui ka indossandi suvaks kuidas ta nime märgib. Mis üldse nime märkimisse puutub, siis on see ainult selleks et selle kaudu kindlaks teha kellele veksel on väljatud või indossamendiga edasi antud. Kui meie sellest seisuko-
hast läheneme nime küsimusele, siis peab nõudma, et nimi

³⁰. KVS. § 11.

³¹. KVS. § 13.

ke oleks sellisena tähendatud, mis suudaks oma otstarvet samenditaita, s.t. suudaks meile tõestada, et veksliväljaja resp. endinossant on just vekslipraegusele valdajale vekslitandunud. Nüüd tekib küsimus, kas siin ei oleks mitte ka otstarbekohane rakendada samu nõudeid, mis on püstitatud isiku kindlakstegemiseks? Teatavasti isiku kindlakstegemiseks tarvilikkudel dokumentidel nõutakse kehtivate seaduste järelle isiku nime, perekonnanime, sünniaja ja sünnikoha märkimist ning loodetakse, et nõutud teated suudavad juba küllaldaselt eraldada ühe isiku teisest. Kui vaadelda neid nõudeid lähemalt, siis leiame, et vekslitandmisel ei ole need kõik tarvilikud. Kui mõni meil esineb kaunis palju isikuid ühe ja sama nimelisi, siiski võib ütelda, et nad ei asu kõik ühel ja samal ajal teatavas kohas, samuti ei ühela ka kõik nad ühel ja samal ajal ühes kohas, vaid neid eraldab üksteisest ruumiline vahe. Väga sagedane nähe on isegi see, et nad ei teagi oma nimekaimu olemasolust. Eeltoodud põhjustel ei ole tarvilik nõuda vekslis kõigi andmete märkimist. Kui üldse püstitada mingisuguseid nõudeid indossaadi nime märkimiseks, siis on küllalt, kui märgitakse ta nimi ja perekonnanimi ning selle juurde ka elukoht. Nagu juba varem tähendasin, ei püstita siin seadus mingisuguseid reegleid, seepärast on seadusejärgi küllaldane, kui märgitakse näiteks: minu vend Augustile, selle juures on muidugi nõudeks, et ka eelmine indossament oleks nimeline.

Mis puutu indossamenti kirjutamise ajasse, siis nõuavad mõned teoreetikud, et see nõue oleks seadusega sundlikuks tehtud, sest see aitavat määrata: 1. et indossament on kirjutatud enne maksutähtpäeva. Selle küsimuse on meie

kehtiv veksliseadus lahendanud nii, et kui puudub indossamendi kirjutamise aeg, siis eeldatakse, et see on kirjutatud enne tähtpäeva, seda muidugi sel juhul, kui ta on kirjutatud enne protesti akti³².

Meie kehtiv veksliseadus üldse lubab indossamendiga veksel alati edasi anda, aga ta määrab siiski indossamendi jõu kahesuguselt: 1. indossament, mis on kirjutatud enne maksu tähtaega ja pärast seda, kuni protestimiseni mittelunastamise tõttu - see indossament omab kõik vekслиõiguslikud õigustused, s.t. see indossament on varustatud vekслиõigusest olevate juriidiliste tagajärgedega; 2. indossament, mis on kirjutatud pärast protestimist mittemaksmise tõttu, omab tavalise tsiviilõigusliku loovutuse jõu.³³

2. indossamendi kirjutamise aeg tõestab tarbekorral, kas indossamendi kirjutaja oli teovõimne indossamendi kirjutamise ajal, või ei olnud.

Millal siis on seda küsimust tarvis lahendada? Kui ligemalt vaadeldada seda küsimust, siis näeme, et siin võib olla tegemist kolmel juhul: 1. allealise; 2. pillajaga ja 3. hullumeelsega. Allealise juures võib see küsimus üles kerkida siis, kui maksutähtaeg ja täisealiseks saamise aeg on kahtlustäratavalt üksteise lähedal. Sel juhul muidugi on raske indossamendi kirjutamise aja puudumisel lahendada seda küsimust, aga siin tuleb jällegi seadus appi ja lahendab selle küsimuse vekslivaldaja kasuks, s.t. indossant loetakse teovõimseks, kuni vastupidine ei ole tõestatud.

32.KVS. § 20 lg. 2

33.KVS. § 20 lg. 1

Mis puutub pillajatesse, siis pillajaks saab inimest tunnistada ainult kohtuotsuse põhjal ja kuni seesuguse kohtuotsuse tegemiseni loetakse isik teovõimseks. Kui aga tekib kahtlus selles, s.t. veksel on indosseeritud kahtlaselt lähedal pillajaks tunnistamise ajale, siis peab indossant või selle hooldaja tõestama, et ta indossamendi kirjutamise momendil ei olnud teovõimne. Kui indossandi teovõimele vastuvaidleja ei suuda tõestada seda, siis eeldatakse, et indossament on kirjutatud teovõimsa isiku poolt.

Hullumeelseks tunnistamine toimub ühel alusel pillajaks tunnistamisega, seepärast kehtivad ka hullumeelse teovõime kohta samad reeglid, mis pillaja kohtagi.

Edasi nõuavad teoretikud indossamendi juurde ka selle kirjutamise koha märkimist. Seda nõuet põhjendavad nad eeskätt sellega, et igasuguse juriidilise akti kehtivus sõltub ta koostamise kohast. See nõue oli varematel aegadel tõesti põhjendatud, sest siis kehtis igas riigis ise veksliseadus. Viimasel ajal on tugev tendents ühtlustatud veksliseaduse kehtimapanekuks ja ongi juba paljudes riikides ühine veksliseadus, sellega langeb vekslite juures see nõue ka iseenesest ära kui otstarbetu.

Teise põhjusena tuueks ette indossandi leidmise kergendust. Mis sellesse väitesse puutub, siis on see juba enam paikapidav ja eriti tarvilik regressiõiguse teostamise korral. Aga seegi ei ole tingimata tarvilik siis, kui veksel on vähestest kätest läbi käinud ja veelvähem siis, kui veksliväljaja lunastab veksli tähtpäeval või ka pärast seda.

Kui vanemad veksliseadused nõudsid veksliväljamisel ja indossmisel nende aluse näitamist, siis uusimad veksliseadused on sellest loobunud ja ei nõua enam mingisuguse põhjuse näitamist.

Mis puutub indossmendis leiduvatesse tingimustesse, siis võime neid jagada kahte liiki: ühed neist on lubatud tingimused ja teised lubamatud. Lubatud tingimusena esineb KVS-is indossimikeeld³⁴.

Kerkib küsimus: kuidas on siis lugu seesuguse veksliga, millesse on paikutatud juba veksliväljaja poolt indossimiskeeld? Kas on võimalik seesugust vekselte veel edasi anda indossmendiga ja kui on, missuguse jõu omab sellisel korral indossmament? Kui ei ole võimalik seesugust vekselte edasi anda indossmendiga, kas on seda siis üldse võimalik teha?

Need küsimused lahendab KVS. lühidalt, kuid sealjuures kaunis ebaselgelt lausudes vaid, et indossmiskeelu olemasolul võib vekselte edasi anda ainult hariliku loovutamise vormis ja tagajärgedega. Mis puutub loovutuse vormisse, siis see kuulub vormivabade toimingute hulka, s.t. siin on jäetud pooltele täielik vabadus toimida nii, nagu nad seda soovivad. Et aga veksel kuulub võlatokumentide hulka, siis tuleb tema üleandmisel loovutuse teel rakendada ka kõiki nõudeid, mis on eriti püstitatud dokumentide kohta. Dokumentide loovutamise kohta lausub Tsiviilseadustiku 1936 a. eelnõu § 1487 järgmist:

34. KVS. § 11 lg. 2.

35. Kaubanduskoja teataja nr. 21-38, lhk. 534.

36. Staub-Strenz, Wechselgesetz lhk. 172.

Beltood. Kui loovutatava nõude kohta on koostatud dokument; siis on nõutav mitte ainult selle dokumendi üle-andmine isikule, kellele loovutatakse, vaid loovutuse kohta tuleb teha veel, kas pealkiri sellele dokumendile või koostada eraldi dokument.

Nagu sellest normist näha võib ka igasuguseid teisi võladokumentide, peale vekslite, vastava loovutuspealkirjaga edasi anda. Missugune on selle loovutuspealkirja tekst, või missuguses vormis seda tuleb teha, selle kohta puuduvad sätted nii kehtivas kui ka tulevases tsiviilseadustiku kavas. Sellest võib siis järeldada, et ka loovutuspealkiri on vormivaba. KVS. järgi vekslite üleandmisega indossant kaotab

Nagu eespool nägime, ei ole veksel, milline varustatud indossamiskeelu märkusega, s.t. rektavekselt, üldse võimalik indossamendiga edasi anda. See keeld on kehtiv nii esimese kui ka iga järgneva vekslivaldaja kohta, nagu seda ka h-rat Nöges väga õieti tähendab³⁵. Mis saab aga sellest indossamentist, mis sellise keelu vastaselt on siiski vekslile paigutatud? Kas on see tühine? Nendele küsimustele KVS. vastust otseskohevalt ei anna. KVS. ütleb küll, et rektavekselt ei saa indossamendiga edasi anda, kuid lubab seda siiski teha tavavalise loovutuse vormis. Kui sellest seaduse väljendusest järeldust teha, siis see saab olla ainult üks: kui veksel on lubatud edasi anda, olgugi ainult loovutusena, siis ei ole ka rektavekslile kirjutatud indossament mitte tühine, vaid seda tuleb võtta loovutuspealkirjana. Sellele seisukohal asub ka sakslane Staub³⁶.

35. Kaubanduskoja teataja nr. 21-38, lhk. 534.

36. Staub-Stranz, Wechselgesetz lhk. 172.

Eeltoodust selgub, et veksel on võimalik kahel viisil edasi anda: üks neist on vekslipärane vekslid edasiandmine, mis kannab indossimise nimetust ja toob enesega kaasa vekslid täieliku ülemineku uuele valdajale sealjuures säilitades indossandi vastutuse kõigi vekslidõiguste teostamiste kohta; teise üleandmisviisina esineb tavaline loovutamine. Missuguse tagajärjed kaasuvad tavalisel loovutamisel? Sellele küsimusele KVS. iseseisvalt otsust vastust ei anna, vaid viitab tsiviilseadustikule, seepärast peame ka loovutuse tagajärgrde suhtes vastust otsima tsiviilseadustikust.

Kui KVS. järgi vekslid üleandmisega indossant kaotab igasuguse õiguse vekslidjärele nõudmiseks, siis loovutaja säilitab nõudeõiguse võlgniku vastu ja on sellega edasi ka võlausaldaja. See õigus ei kesta aga igavesti, vaid ainult seni, kuni loovutusesaaja on saanud võlgnikult rahulduse või esitab viimase vastu hagi või teatab viimasele asjakohaselt loovutusest. Selle ajani on võlgnik õigustatud ka oma võlga maksta loovutajale ja temaga sõlmima leppetöiminguid võlamaksmiseks³⁷. Selle vastu loovutusesaaja võib tegutseda loovutuse saamise momendist alates usaldaja õigustes. Sellest järgneb, et loovutusesaaja ei omanda mingisuguseid iseseisvaid õiguseid, vaid kõik, mis ta omandab, need sõltuvad usaldaja õigustest (nemo plus juris transferre, quam ipse habent). Loovutusesaaja võib ainult usaldaja õiguste piiirides toimida saanud nõudega oma hääksarvamist mööda. Ta võib seda õigust küll loovutada, kuid ka siin jäävad püsima esimese loovutaja õigused, s.t. kõik üleminevad õigused

37. BES. § 3474, 1936 a. tsiviilseadustiku eelnõu § 1489.

sõltuvad neist õigustest, mis olid esimesel usaldajal.³⁸ Iga loovutaja on kohustatud üle andma kõik selle, mis tõestab üleantavat nõuet ja kergendab selle teostamist ning on üleandmise momendil üleandja, s.t. loovutaja, käes. Käesoleval juhul muidugi saab juttu olla vekslit, sellega siis peab loovutaja loovutuseaajale ka vekslit üle andma niisama, nagu ta seda on kohustatud indossimise korral³⁹. Sellega siis vekslit üleandmisel loovutuse korras vastandina indossmisele esineb iseärasusena vaid see, et loovutaja säilitab hagiõiguse, kuni loovutuseaaja ei ole võlgnikule, käesoleval korral veksliväljajale, teatanud, et nõude alus - vekssel - on temale üle läinud. selle eest, et loovutustav nõue kehtib

Hoopis suurem erinevus esineb juba vastutuses. Kui indos- sant jääb vastutavaks vekslit järele maksmise eest, siis loovutajal puudub seesugune vastutus. Indossmisega vekslit edasiandmisel on vastutus iseenesestmõistetav ja seesugusest vastutusest vabanemine on vaid erandjuhus, mis peab vekslil enesel olema märgitud. Selle vastu loovutusega vekslit edasiandmisel on vastutusest vabanemine iseenesestmõistetav ja vastutuse ensele võtmine on erandjuhus, mis peab olema kuidagi tõestatavalt väljendatud. Kuidas seda vastutust just väljendada, selle kohta puuduvad seaduses sätted - järjekult kuulub vormivabade toimingute hulka.⁴⁰

Mis puutub võlgniku olukorda, siis loovutusega vekslit edasiandmisel võib ta nõudja vastu esitada kõik need vastuväited, mis temal olid vekslit esimese saaja vastu. Sellega

38. BES. § 3475; tsiv.s.eeln. § 1490

39. BES. § 3476; " " " § 1491

40. Tsiv.s.eeln. § 1495; BES. §

rektaveksli väljaja omab nii nagu eesõiguse teiste veksliväljajate ees, sest teised veksliväljajad ei ole õigustatud mingisuguste vastuväidete esitamiseks vekslivaldaja vastu peale ühe, s.o. vastuväite, et veksel on tema käest ära läinud vastu tema tahtmist. Peale selle omab veksliväljaja veel kõik need vastuväited, mis temal on loovutusesaaja vastu.⁴¹

Jääb järele veel küsimus: kas siis loovutuse andja, s.t. loovutaja vabaneb igasugusest vastutusest luuvutatava õiguse üleandmisega? Kui veksliseadus jätab selle küsimuse otseselt lahendamata, siis lahendab selle küsimuse tsiviilseadustik nii, et loovutaja vastutab ainult nõude ehtsuse eest, s.t. loovutaja vastutab selle eest, et luuvutatav nõue kegelikult ikka olemas on ja tema ei ole selle järele enne õiguse loovutamist rahuldust saanud. Lisaks sellele tekib loovutajale ainult ühel juhul vastutus ka nõude teostatavuse eest ja seda nimelt sel juhul, kui loovutaja oli teadlik võlgniku maksujõuetuses ja pahatahtlikult vaikis sellest⁴².

Eeltoodust näeme, et veksliväljaja võib vekslisse ühe tingimuse paigutada ja see tingimus on vekslindossimiskeeld. Sellele lisaks ^atema eeltoodust, et indossament on sisult uue vekslid koostamine, sellega siis, kui on veksliväljajal õigus vekslisse paigutada tingimust, peaks loomulikult samasugune õigus olema ka igal vekslivaldajal, kes selle indossamendiga edasi annab. Nagu näeme veksliseadusest on selline õigus ka igale indossandile antud. Nüüd kerkib küsimus: kuidas on indossandi pooli vekslisse paigutatud

41. Tsiv. s. eeln. § 1494; BES. § 3480

42. " " " § 1495.

edaspidise indossmiskeeluga? Kas see keeld on kehtiv kõigi järgmiste indossamentide kohta ja missuguse juriidilise tähtsuse omab seesuguse keelu vastu tehtud indossament?

Need küsimused lahendab kõik KVS. § 15, lausudes:

Indossant võib keelata edasise indossmise; sel juhul ta ei vastuta isikute ees, kellele veksel on hiljemini indossitud.

Nagu sellest näha omab indossandi keelu vastaselt tehtud indossament ikkagi vekслиõiguses tähendatud indossamendi jõu ja toob enesega kaasa kõik vekслиõiguses ettenähtud tagajärjed selle erandiga, et indossamenti keelu paigutaja ei vastuta järgmiste indossaatide ees. Indossamenti keelu paigutamiseega tema veeretab eneselt igasuguse vastutuse järgmiste vekslivaldajate ees peale selle, kellele ta veksel andis. Sellest järeldub edasi, et indossant, kes on indossamenti paigutanud edaspidise indossmiskeelu, vastutab regressikorral ainult selle indossaadi ees, kellele tema vekseli üle andis, sellega võib temalt vekseli järele tasumist nõuda ainult üks isik ja nimeat see, kellele ta vekseli üle andis. Teised isikud võivad siin esineda ainult volinikena.

Kõik eeltoodu on kehtiv nimelise indossamendi puhul. Kuidas on aga lugu blankoindossamendiga; kas on võimalik paigutada indossmiskeeldu ka blankoindossamenti? Kui võtta seda küsimust puhtformaalselt, siis on see täiesti võimalik. Missugused tagajärjed on aga sellel? Võttes seda küsimust KVS. põhimõtete järgi, siis loetakse vekslivaldaja seadusepäraseks vekseli omanikuks ja järjekult ka iga isik, kelle valdusesse on veksel läinud blankoindossamendiga.

Et selgemat pilti saada tekkinud olukorrast on meil vaja eeskätt meenutada, mis on blanko-pealkiri üldse ja ühenduses sellega ka blankoindossament. Teatavasti blanko-pealkiri on selline, kus puudub dokumendi saaja nimi, sellega siis on ka blankoindossament seesugune indossament, kus puudub indossaadi nimi⁴³. Kui nüüd kujutada ette eelpöetoodud olukorda, siis näeme, et indossimiskeelu blankoindossamenti paigutamisel sisaldab indossament küll edaspidise indossimiskeelu, kuid ei näita seda, kellele see keeld on kirjutatud. Loogiliselt võttes on see indossimiskeeld kirjutatud sellele isikule, kellele indossant vekslid edasi andis. Kui sel juhul jätta kõrvale seadusega antud õigused, siis oleks asi korras, Veksel on antud edasi indossimiskeeluga ja indossimiskeelu vekslisse paigutaja oleks vabastatud kõigi järgmiste indossantide regressiõigusest, aga KVS. § 14 räägib selle kohta järgmist:

Indossimisega kanduvad üle kõik vekslid tule-
nevad õigused.

Blankoindossamenti korral vekslivaldaja võib:

- 1) täita indossamenti oma või mõne teise isiku nimega;
- 2) indossida vekslid edasi kas blankoindossamentiga või kindlale isikule;
- 3) edasi anda vekslid kolmandale isikule blankoindossamenti täitmata ja vekslid indossimata.

Kui nüüd vekslivaldaja kasutab eeltoodud §-i kolmandas punktis ja teises lõikes antud õigusi ning annab vekslid indossimata edasi, siis loetakse veksel seaduslikus korras edasi-
antuks ja iga selle uus valdaja ka seaduslikuks valdajaks.

43. Fedorov, Vekseljnoe pravo, lhk. 348.

Sel viisil võib veksel jääda kümnetest kätest läbi ja ta on ikka veel selle indossaadi käes, kellele on antud indossimiskeeld. Kui nüüd hakatakse lõpuks regressi teostama ja viimane vekslivaldaja hakkab nõudma viimaselt, s.o. sellelt indossandilt, kes paigutas indossimiskeelu vekslisse, siis ei ole temal ühtki vastuvalet nõudja vastu. Juhul aga, kui kardetakse vastuvaideid, siis võib viimane vekslivaldaja blankoindossamendi täita oma nimele, milleks temale annab täieliku õiguse eeltoodud §-i teise lõike esimene punkt ja asi on veel puhtam ja ehtsam, kui aga indossimiskeelu saaja annab vekslit edasi kas blanko- või nimelise indossamendiga, siis loomulikult omab see indossimiskeeld sama jõu, mis temal on nimelise indossamendi korral ja indossimiskeelu saajaks loetakse see isik, kelle edasiandepalkiri leidub otse peale sellise keelumärkusega varustatud indossamendi järel.

Eeltoodust selgub, et indossimiskeeluga varustatud indossament peab alati olema nimeline, kui tahetakse vältida igasuguseid üllatusi. Indossimiskeeld on indossandi õigus vabandada vastutusest vekslivaldajate ees peale selle, kellele ta ise on vekslit edasi andnud.

Teise lubatud tingimusena esineb indossandi õigus nõuda vekslivaldajalt vekslit esitamist aktseptimiseks. Seesugune nõue võib käia koos tähtaja määramisega, aga ka selleta⁴⁴.

Selle tingimuse püstitamises ei ole indossant vaba, vaid siin on ta seotud veksliväljaja vastavate väljendustega. Nii näiteks kui veksel ei kuulu üldse aktseptimisele, siis ei saa ka indossant kirjutada ette selle esitamist aktseptimiseks

44. KVS. § 22 lg. 4.

Kui aga veksliväljaja on vekslit esitamiseks aktseptomiseks andnud kindla tähtaja, siis ei saa indossant seda muuta. Ja lõpuks kui veksliväljaja on määranud, et veksel võib aktseptomiseks esitada teatava tähtaja möödumisel, siis saab indossant aktseptomiseks anda korraldusi ainult selle pii-rides. Edasi, kui veksliväljaja on andnud nähtaegveksli kohta aktseptomiseks vastava tähtaja, siis on seaduse järele indossandile antud õigus neid tähtaegu lühendada⁴⁵. Siin näeme, et indossant on jällegi seotud veksliväljaja poolt antud tähtajaga.

Eeltoodud tingimustel ei oleks käsitatava teemaga midagi ühist, kui sellega kaasas ei käiks teine tingimus ja nimelt see, et indossant võib oma vastutuse teha neist tingimustest sõltuvaks, s.t. indossant võib vastavalt kirjutada ette aja, millal peab veksel esitama aktseptomiseks ja kui selle tähtaaja jooksul veksel ei ole esitatud aktseptomiseks, siis vabaneb indossant vastutusest selle vekslit järele. Vastutusest vabanemine ei ole kehtiv kõigi indossantide kohta, vaid see kehtib ainult selle indossandi kohta, kes vastava tingimuse on vekslisse paigutanud. Kui indossant paigutab aga vekslisse sellise aktseptomisnõude, mis seaduse järele ei ole kehtiv, siis ei ole kehtiv ka tema vabanemine vastutusest, s.t. sel juhul jääb tema üldreeglite kohaselt ikkagi vekslit järele vastutavaks.

Edasi on antud luba indossandile kirjutada ette nähtveksli esitamiseks lunastamiseks⁴⁶. Siingi on indossant seotud

45. KVS. §23.

46. " § 34.

veksliväljaja poolt ettekirjutatud tingimustega. Kui veksliväljaja ei ole omalt poolt esitanud mingisuguseid tingimusi, siis seaduse järel on veksli kehtiv lunastamiseks esitamiseks üks aasta, s.t. ta peab esitama lunastamiseks ühe aasta jooksul. Seda aega lubatakse veksliväljajal pikendada ja ka lühendada, aga indossandile on jäetud õigus seda tähtaega ainult lühendada. Et näitveksel tuleb lunastada selle esitamisel, siis lasub veksliväljajal seesuguste vekslite väljamisel juba järgmisest päevast kohustus selle lunastamiseks, kui ta ainult esitatakse. Sellest riisikost pääsmiseks on veksliväljajale jäetud õigus näitvekslis määrata tähtaega, enne missuguste seda ei võida esitada lunastamiseks, aga ta võib ka määrata tähtaja, millega lõpeb selle esitamiseõigus lunastamiseks. Tema on jäetud vabadus, nagu juba eespool tähendatud, seaduses määratud tähtaegade lühendamiseks ja ka pikendamiseks. Teise sisuliselt veksliväljajana esineb indossant, kes samuti võtab enesele riisiko vekslil lunastamiseks. Nagu seadusest näha on tema õigused esimese veksliväljaja õigustest vähemad ja tema ei saa kuidagi raskendada veksliväljaja maksumitingimusi, seepärast on tema poolt indossanti paigutatud tingimused ka seotud veksliväljaja poolt vekslisse paigutatud tingimustest. Et veksli esitamisega lunastamiseks tekib kohustus selle järel kohe maksta ja selle esitamitähaja pikenedes ka ooteaeg, mis teataval määral suurendab närvide pinget ja sellega muudab ka kohustuse psüühiliselt raskemaks, seepärast oma veksliseaduse kommentaarides jätab selle küsimuse täpselt lahendamata ja piirdub ainult mainimisega, et

rast ei ole ka indossandile jäetud õigus veksliväljaja poolt määratud tähtaegade pikendamiseks. Igale indossandile on jäetud veksliväljaja poolt ettekirjutatud piirides õigus oma riisikot vähendada ja sellest tingituna võib ta seadusega määratud ja veksliväljaja poolt ettekirjutatud vekslilunastamise viimast tähtaega lühendada, sest sellega lüheneb ka veksliväljaja ootamise aeg. Kuidas on aga lugu veksliväljaja poolt antud esimese tähtajaga, s.o. selle tähtajaga, mis määrab, kust alates võib veksel lunastamiseks esitada? See tähtaeg on antud veksliväljaja poolt selleks, et kuni selle ajani ei tarvitse temal raha varuks olla, millega esitatud veksel lunastada. Sellega siis see tähtaeg kergehõlpsalt vähendab vekslkohustust ja igasugune vekslkohustuse raskendamine on indossandil keelatud, seepärast ei saa ta ka seda tähtaega lühendada, s.t. ette kirjutada vekslivaldajale, et ta peaks vekslit varem esitama lunastamiseks. Kui seadusega on määratud, et veksliväljaja võib määrata aja, millest varem ei või veksel esitada lunastamiseks ja sellest ajast siis hakatakse lugema näitveksli üheaastast tähtaega. Kuidas tuleb siin mõista tähtaja lühendamist, s.t. riisiko lühendamist, kas on siin indossandile jäetud õigus ainult lõpptähtaega määrata varasemaks või võib ta ka esitamistähtaega pikendada, s.t. seda tähtaega hilisemaks määrata, millest alates võib veksel esitada lunastamiseks? Kui seda lühendamist võtta üldise riisikoaja lühendamisõigusena, siis lüheneb ju riisiko aeg ka sellega, kui pikendada vekslit esitamise algpäeva. Staub oma veksliseaduse kommentaarides jätab selle küsimuse täpsemalt lahendamata ja piirdub ainult mainimisega, et

indossandi õigus piirdub siin vaid esitamistähtaja lühendamise⁴⁷. Missuguses suunas seda tähtaega on indossant õigustatud lühendama, selle kohta ta midagi ei ütle. Et aga seadus ütleb, et näitveksel tuleb lunastamiseks esitada ühe aasta jooksul ta koostamise ajast arvates, kui veksliväljaja ei ole teist tähtaega määranud ja selle järele kohe, et seda tähtaega võib indossant lühendada, siis näib vastuvaidlemata selgena, et indossant võib oma suva kohaselt muuta ainult seda tähtaega, millest hiljem ei tohi veksel lunastamiseks esitada, sest sellega lühendab ta oma riisiko aega ja ühtlasi ei raskenda ka veksliväljaja vastutust.

Järgmise lubatud tingimusena esineb asjaolu, et indossandile on õigus jäetud määrata kedagi hädakorral oma eest lunastada veksel. Selle küsimuse juurde tulen tagasi hiljem.

Lõpuks on indossandile jäetud õigus paigutada indossamenti veel tingimust või märke, mis tema täiesti vabastab igasugusest vastutusest vekslile järele. Selle küsimuse juurde tulen hiljem tagasi.

Eeltoodud tingimused on loetletud seaduses ja sellega kuuluvad nad ka lubatud tingimuste hulka.

Teise tingimuste liigi moodustavad lubamatud tingimused. Selle tingimuste liigi alla käivad igasugused tingimused, mis on seaduses lubatud tingimusena loendamata ja mis võivad kuidagi seada sellest sõltuvaks kohustuse vekslile järele. Kõigile seda liiki tingimustele vaadatakse seaduse järele kui mitteeksisteerivatele⁴⁸.

47. Staub-Stranz, Wechselgesetz lhk. 349

48. KVS. § 12.

Kui endise veksliseaduse järele indossant ei saanud enne vekli § 9. Indossandi vastutuse ulatus. Dipsant vastavalt veksliseaduses püstitatud nõuetele täidetud.

Nagu eespool nägime on vekli edasiandjal kaheksugune vastutus: 1. vastutab ta kui indossant ja 2. vastutab ta kui loovutaja. Et siin on vahet tehtud edasiandmise viisis, siis on loomulik, et siin peab olama ka kaheksugune vastutuse ulatus. Edasi selgus eeltoodust, et üks vastutuse liik on vekliõiguslik ja teine on tsiviilõiguslik, seega üldine. Silmaspidades asjaolu, et meil käesoleval juhul on tegu vekliõigusega, siis on ka loomulik, et meie asume nende vastutuste ulatuse vaatlemisele vekliõigusliku vastutusega.

Asudes indossandi vastutuse ulatuse vaatlemisele peame eeskätt selgusele jõudma, missugusest momendist alates tekib seesugune vastutus? KVS. on omaks võtnud lepingu teooria, mille järele igasugune vastutus tekib peale vastava leppe sõlmimise. Vastavalt sellele seisukohale tekib indossandi vastutus alles peale selle, kui ta on vekslile vastava pealkirja teinud ja selle vekli vastavalt sellele pealkirjale ka edasi andnud. Selle põhimõtte kohaselt ei ole indossandil veel mingisugust vastutust, kui ta on küll kirjutanud indossamenti vekslile, aga ei ole seda edasi andnud vastavalt indossamendi sisule. Sellest tuleneb edasi kaks momendi, millest vast^{tu}s tekib ja mis on üksteisega väga tihedalt seatud: 1. indossamendi kirjutamine vekslile ja 2. seesuguse indossamendiga varustatud vekli edasiandmine. Edasi järeldub sellest veel, et indossandi vastutus sõltub veel indossandi tahtest ja õigusest kohustuda vekli järele.

111. Kui endise veksliseaduse järele indossant ei saanud enne vekslit järele vastutav olla, kui oli vekliplank vastavalt veksliseaduses püstitatud nõuetele täidetud, siis ei nõua KVS. seda enam ekspressis verbis. Kui EVS. püstitas nõude, et veksliplangi pidi täitma juba esimene valdaja, siis on see nõue nüüd seadusest välja jäetud ja veksliplangi täitmine on lubatud igal vekslivaldajal. Ainuke nõudena püsib, et nõuda saab ainult seesuguse veksliga, mis on vastavalt veksliseadusele koostatud, s.t. veksel, millega nõutakse, peab sisaldama kõik veksliseaduses püstitatud rekvisiidid. See nõue on kahtlematult seadusesse võetud jälle elu nõete kohaselt, sest juba eelmise seaduse kehtivuse ajal, mil kohtupraktis ja ka kohtutegelased asusid kindlalt seisukohal, et veksel võib indossida alles siis, kui ta on vastavalt veksliseaduse nõuetele koostatud, asusid teoretikud ja ka mitmed praktilised juristid seisukohal, et veksel võib indossida enne selle täitmist vastavalt veksliseaduses püstitatud nõuetele⁴⁹. KVS. on läinud veel kaugemale, ta ei nõua enam, et veksel oleks igaljuhul tingimata kirjutatud vekslipaberile, vaid seda võib kirjutada ka tavalisele paberile ja see siis hiljem vastavalt tempelmaksustada. Sõltuvalt sellest nõudest väidab Staub, et ei ole sugugi oluline mingisuguse vastutuse tekkimise juures, et allkiri oleks kirjutatud juba koostatud veksel

49. Kaminka, Ustav o vekseläh, lhk. 56.

50. Staub-Stranz - lhk. 153.

51. KVS. § 12 lg. 2.

lile, vaid oluline on ainult see, et allkiri oleks antud selles teadmises, et sellele paberile kirjutatakse hiljem veksel ja et allkiri antakse just sellele vekslile.⁵⁰ Sõltuvuses sellest ei saa ka indossandi vastutust teha sõltuvaks ühestki seesugusest tingimusest, vaid KVS. järgi on täiesti õige, et vastutus vekslile järele tekib sellest minutist, kui veksel vastava allkirjaga on antud edasi. Mis puutub indossandi vastutuse ulatusse, siis siin ei saa olla mingisugust kahtlust, vaid see on expressis verbis väljendatud seaduses: "indossant vastutab aktseptimise ja lunastamise eest". See vastutus ei ole osaline, vaid see ulatub kogu vekslisummale⁵¹. Edasi ei ole see vastutus mitte ainult teatavate isikute ees, vaid see on kõigi nende isikute ees, kellele allkirjad leiduvad teatava indossandi allkirja järel.

Sellest üldisest reeglist on tehtud aga ka erandeid. Esimese sellise erandina esineb asjaolu, et indossandile on jäetud õigus oma keelata edaspidine indossimine. Sellel keelul on ainult üks praktiline tagajärg ja nimelt see, et sellega vabaneb indossant vastutusest nende isikute ees kellele on tema poolt indossitud veksel edasi läinud tema keelu vastaselt. Nende isikute ees ei oma indossimiskeelu kirjutanu indossant mingisugust vastutust; tema vastutus jääb püsima ainult selle ees, kellele tema vahenditult vekslile indossamendiga üle andis.

50. Staub-Stranz - lhk. 155.

51. KVS. § 12 lg. 2.

Järgmise erandina esineb asjaolu, et indossandile on jäetud õigus nõuda vekslivaldajalt selle esitamist aktseptimiseks. Seda nõuet võib siduda kindla tähtajaga, võib aga esitada ka tähtajata. Selle nõude praktiline tähtsus seisab selles, et selle nõude vastaselt vekslit aktseptimiseks esitamata jätmisel või peale selleks ettekirjutatud tähtaja aktseptimiseks esitamisel vabaneb selle keelu püstitaja igasugusest vastutusest vekslivaldaja ees.

Järgmise erandina esineb indossandi õigus ettekirjutada lunastamiseks esitamise aeg - näitvekslite juures. Seaduse nõue, et see tingimus on sõltuvuses vekslivaldaja poolt antud aegadega, nagu eelminegi tingimus, näitab selgesti, et siin on antud indossandile õigus oma vastutust vähendada. Need tingimused ei vähenda küll vastutust ta suuruses, aga vähendavad seda ajas.

Ligemalt vaadeldud neid tingimusi, millest on sõltuv indossandi vastutus, näeme, et indossant on vastutav niihästi nõude ehtsuses kui ka selle teostatavuses, s.t. kui vekslivaldaja mingisugusel põhjusel ei saa veksliväljajalt rahuldust vekslit järele, siis iga indossant on kohustatud selle tasuma, kui aga vekslivaldaja tema poole pöördub. Indossandile on aga seadusega antud õigus oma vastutust eeltoodud tingimustest teha sõltuvaks. See vastutuse sõltuvakstegemine ei ole osaline, vaid see on täielik, s.t. kui vekslivaldaja laseb need nõuded silmast, siis ei vabane seesuguse tingimuse püstitaja

mitte osast maksmisest, vaid tema vastutus kustub täiesti; tema allkirja nagu ei olekski sellel vekslil. Siit järjekorras edasi minnes näeme, et vekslivaldajale on õigus jäetud veksel edasi anda ka selle tingimusega, et ta ei kannal algusest peale mingisugust vastutust selle vekslile. Seesugune edasinadmine sünnib indoosamendiga, millesse on paigutatud sõnaselge väljendus vastutamata kohta. Selle väljenduse vormi seadus ette ei ole kirjutanud ja seepärast kuulub see indossandi suvasse, tingimusena esineb siin vaid see, et ta oleks niivõrt selgelt väljendatud, et siin kahtlust ei tekiks.

Seesugune vastutusest vabanemine ~~peab~~ kehtiva veksliseaduse järel saab olla ainult täielik. Kommenteerides seda küsimust väidab Staub, et see võib olla ka osaline⁵². Seda väidet põhjendab ta just asjaolule, et kui indossandile on antud õigus juba täieliseks vabanemiseks vastutusest, siis võib ta ka osaliselt piirata oma vastutust. Sellele väitele räägib aga vastu KVS. § 12 lg. 2 üteldes sõnaselgelt, et osaline indossimine on kehtetu. Sellega siis on indossandile jäetud ikkagi vabadus oma sidumiseks terve summaga või vabastamiseks ja seda jälle terve summa ulatuses.

Edasi ei ole sugugi huvituseta püstitada küsimus: kas seesugune vastutusest vabanemine on absoluutne, või toob ta eheseega siiski kaasa mõnesuguse vastutuse, kuigi mitte just vastutuse vekslilunastamise eest? Selle küsimuse

52. Staub-Stranz, lhk. 201.

jätab kehtiv veksliseadus expressis verbis lahendamata. Käsitades seda küsimust ütleb Staub, et vastutamatus klauseli indossamenti paigutaja ei vastuta enam vekslilunastamise eest ka trassaadi maksujõuetusel⁵³. Fedorov suhtub sellesse küsimusesse teisiti. Ta ütleb, et vastutamatus klausli indossamenti paigutaja vabaneb küll vastutusest lunastamise ja aktseptimise eest, nagu seda ka meie kehtiv veksliseadus ette näeb⁵⁴. See vastutus erineb edaspidise indossimiskeelu korral esinevast vastutusest selle poolest, et selle indossamenti paigutaja ei vastuta ka oma otsese õigusjärglase ees. See vastutusest vabanemine on omane indossamendile ja nimelt puudutab vekslipäraste õiguste teostamist, mitte aga nende tõepärasust. Selles suunas edasi minnes jõuab Fedorov järeldusele, et vastutamatus klausli vekslisse paigutaja ei tohiks absoluutselt vabaneda vastutusest. Ta vabaneb küll vekslioigustest vastutusest, kuid temale peab jääma vastutus vähemalt samal määral, kui see jääb loovutajale vekslilülitamisel⁵⁵.

Nagu juba eespool nägime jääb loovutaja loovutusesaaja ees vastutavaks loovutatava nõude ehtsuse ja täpsuse eest. See vastutus tähendab seda, et loovutaja on vastav^{ta} selles, et loovutatav nõue kuulub just loovutajale ja nimelt selles summas, milles tema seda loovutab. Loomulik on see,

⁵³.Staub-Stranz, op.cit. lhk.201. halvast usust ja viis on

⁵⁴.Veksliseadus § 15 lg.1.

⁵⁵.Fedorov, Vekseljnoe pravo lhk.368 ja 369.

et nõude loovutamisel tehakse teatav diskont nõudesummas, sest loovutaja saab rahulduse temal oleva nõudeõiguse alusel enne tähtaega. Sellest kerkib küsimus: kuis suures summas siis loovutaja vastutab loovutusesaaja ees, kas terve nõudesumma ulatuses, või ainult selle summa ulatuses mis ta tegelikult loovutusesaajalt sai? Bukovskii leiab, et loovutusesaaja on õigustatud nõudma loovutajalt: 1) loovutajale makstud summa, 2) kõik kulud, mis loovutusesaaja on teinud loovutatud nõude teostamiseks ja 3) kui võlgnik oli varanduslik isik ja loovutusesaajal loovutusesaamise momendil loovutatava võla ülevõtmiseks oli tõukeandjaks just lootus nõuda võlgnikult terve summa, et siis vastutav loovutaja peale eelmistes punktides tähendatud summade veel selle summa piirides, mille ta loovutata vast võlast maha jättis⁵⁶, s.t. ta on vastutav terve loovutatava nõude summa suuruses + sellega seoses olevad kulud.

Vaadeldes seda vastutuse ulatust seoses kehtiva veksliseadusega näeme, et siin võib esineda mitmesugused juhud: 1) veksel on selle seadusliku valdaja käest ära läinud vastu selle tahtmist; 2) vekslil leiduvad seesugused allkirjad, mis ei too enesega kaasa vekслиõiguslikku vastutust jne.

Kui seoses esimese juhuga vaadelda seesugust juhtu, kus indossant on omandanud vekslit halvas usus ja siis on

56. Bukovskii, BES. lhk. 1443.

57. Veksliseaduse § 16.

indossinud vastutamatus klausliga. Sel juhu, kui indossaat oli teadlik seesugusest operatsioonist ja siis võttis seesuguse vekslivastu, siis regressiõiguse teostamisel on ta kohustatud seesuguse vekslivastu käest ära andma⁵⁷. Kui aga indossaat on omandanud vekslivastu heas usus, siis vastavalt kehtivale vekslivastule ei ole ta seda kohustatud käest ära andma, vaid ta peab saama rahuldust. Selle vastu aga vastutamatus klausliga vekslivastu indossijale vastavalt Fedorovi vaatele peaks tekkima vastav vastutus. See vastutus aga ei saa tekkida viimase vekslivastu ees, sest tema on saanud vastavalt vekslivastule rahulduse. See ei saa tekkida ka vekslivastu ees, sest tema käest läks veksel seaduslikul teel ära, vaid see vastutus saab tekkida ainult selle ees, kellelt veksel vastu tema tahtmist ära läks ja kes jäi vekslivastu rahulduseta. Kui seesugune vekslivastu kaotaja on aga kuidagi saanud just selle vekslivastu järele rahulduse, siis loomulikult ei saa tekkida mingisugust vastutust.

Sel juhul, kui enne vastutamatus indossamenti leiduvad kõik seesugused allkirjad, mis ei saa siduda nende kirjutajaid vekslivastu vastutusega, siis lõpeb vekslivastu vastutajate rida vastutamatus klausliga varustatud indossamenti juures ja vekslivastu rahulduseta jääb see vekslivastu, kes on saanud vekslivastu vastutamatus indossamenti. Siin peaks vastutamatus klausliga indossija vastutama Fedorovi järele selle ees

57. Vekslivastu § 16.

kellele ta vekslit indossis.

Kehtiv veksliseadus neid vastutusi expressis verbis ei lahenda. Ta räägib küll käest äraandmisest, kuid mitte käest äraandmise põhjustest tekkivatest vastutusest. Sellega siis leidub selles osas veksliseaduses tühik, sest kui isik on omandanud vekslit sellisel teel, mis põhjustab vekslit käest äraandmise, siis loomulikult peab ta olema vastutav ka sellest tekkivate kulude ulatuses, samuti ka tekitatud kahjude ulatuses. Sellest selgub edasi, et Fedorovi vaade peaks olema täiesti õige kui pealegi veel arvestada neid asjaolusid, millele ta oma vaate põhjendab, nimelt Hispaania kaubandusseadus §467 ja ex-Vene dirigeeviva senati tsiviildepartemangu otsus nr.81-1888 a.⁵⁸. See seisukoht saab seda selgemaks ja seda õigemaks, kui meenutame, et ka meil kehtib ex-Vene kohtupraktis.

Jääb järele veel vaadelda ühe veksliliigi üleandmisel tekkiv vastutus, nimelt blankoindossamendiga indossitud vekslit juures, mis on indossitud vastavalt veksliseaduse §14 lg.2 p.3 eeskirjadele, s.t. edasi antud indossamendita.

Üldreeglina vastutavad vekslit järele ainult need isikud kelle vastavad pealkirjad või allkirjad leiduvad vekslil, kuid sellest üldreeglist, nagu juba eespool nägime, esineb ka erandeid. Ühe seesuguse erandina esineb ka blankoindossamendi alusel indossimata vekslit edasi-

58.Fedorov op.cit. lhk.368.

andmisel tekkiv vastutus. Seesugust vastutust kehtiv veksliseadus ei tunne, sest indossimata veksli edasiandmine ei ole vekslipärane veksli edasiandmine ja seepärast ei saa ka siin rääkida vekslipärasest vastutusest. Et indossimata veksli edasiandmine kuulub üld-tsiviilõiguslikku valdkonda, siis saab siin juttu olla ka üld-tsiviilõiguslikust vastutusest. Et blankoindossamendi alusel saadud veksel kuulub oma juriidiliselt loomult esitajapaberite hulka, siis tuleb seesuguse veksli indossamendita edasiandmisel rakendada ka tsiviilseadustikus esinevaid sätteid esitajapaberite kohta. Kui seesuguste vekslite edasiandmisel tulevad rakendamisele sätted esitajapaberite üleandmise kohta, siis on loomulik, et ka vastutuse suhtes tulevad siin rakendamisele esitajapaberite kohta käivad sätted vastutuse osas.

Seesuguse vastutuse kohta räägib kehtiv tsiviilseadustik järgmiselt: üleandja vastutab vastuvõtja ees ainult nõude olemasolu eest, s.t. üleantava paberi ehtsuses ja üleantava võla eksisteerumises, mitte aga selle teostatavuses⁵⁹. Selle ehtsuse all tuleb mõista mitte niipalju paberi kui just nõude ehtsust, s.t. just seda, et paberis tähendatud nõue tekelikult on olemas ja selle valdajal on õigus selles tähendatud nõude teostamiseks. Mis puutub aga nõude

59. BES. § 3124.

teostatavusesse, siis selles ei ole loovutaja vastutav, väljaarvatud üks juht ja nimelt see, kui loovutaja oli teadlik võlgniku maksujõuetuses ja kuritahtlikult vaikis sellest loovutamisel. Kui maksujõuetus tekkis aga peale loovutamise, siis ei ole ka loovutaja enam vastutav.

Edasi tunneb kehtiv veksliseadus veel ühte liiki vastutusest vabanemist. See vastutusest vabanemise liik ei puuduta enam vekslisummat, vaid selle nõudega seoses olevaid kulusid. Nii annab kehtiv veksliseadus indossandile õiguse protestimiskeelu paigutamiseks indossamenti.⁶⁰ See keeld ei kuulu mitte ainult indossandile, vai ka teistele vekslkohuslastele, kuid nad on kõik seotud veksliväljaja poolt vekslisse paigutatud protestimiskeelu märkusega. See siduvus seisab nimelt selles, et veksliväljaja poolt vekslisse paigutatud keeld vabastab kõik järgmised vekslkohuslased protestikuludest. Kui veksliväljaja ei ole vekslisse paigutanud protestimiskeeldu, siis peab vekslivaldaja vekslit siiski protestima, olgugi, et üks indossant on paigutanud vekslisse protestimiskeelu märkme. See protestimine on tarvilik selleks, et säilitada regressiõigust teiste vekslkohuslaste vastu.⁶¹ Sellest siis on ka tingitud seaduse säte, et veksliväljaja protestikeeld vabastab kõik vekslkohuslased protestikuludest, aga indossandi poolt vekslisse paigutatud protestimiskeeld ei vabasta mitte kedagi protestikuludest, kui protest on

60. Veksliseaduse § 46 lg.1

61. Staub-Stranz op.cit.lhk.448.

toimunud indossandi keelu vastaselt. Sellel märkmel on tegelikkuses vaid üks tähendus - ta seob protestimiskeelu indossamenti paigutaja ka protestimata vekslile järele vekslkohustusega samaks ajaks, nagu see on ette nähtud protestimisel.

Nagu eeltoodust näeme, ei tarvitse indossandi vastutus sugugi olla sunduslik, vaid indossandile on jäetud mitmeti vabadus end siduda veksliga või kas vabastada ei end teatavas ulatuses vastutusest või koguni vabastada terves ulatuses.

Kõigil seda küsimust ütleb prof. Fedorov muuseas järgmist: "Indossament, vähemalt see tema tüüp, mida nimetatakse indossamentlike sõna otseses mõttes, sisaldab eneses, muuseas, vekselijärgse maksmise garantiid. Aga eksisteerub seesugune vekseliõiguslik instituut, millise spetsiaalseks ja ainsaks eesmärgiks on vekslile lunastamise kindlustamine sel juhul, kui ühe või teise vekslkohustusse maksumõtte ei näa küllaläaselt kindlana selle isiku silmis, kes tahaks hakata vekslile järele kreditoriks. Seda instituuti nimetatakse vekselikäenduseks või avaliks. Nagu sellest näeme kuulub vekselikäendus spetsiaalselt vekselipärase kohustuse kindlustuseks, või teiste sõnadega, selle instituudi järele võtab vastava allkirja vekslile andja enesele kohustuse selle vekslile järele maksmises, kuid seda sel juhul, kui see isik, keda ta käendab, ei

62. Fedorov, op.cit. lmk. 394.

3. Peatükk.

K ä e n d u s .

§ 10. Käenduse mõiste.

Kehtiv veksliseadus meile käenduse definitsiooni ei anna. Samuti ei leia meie otsest definitsiooni ka professorite Piip'u ja Fedorovi töödes.

Käsitades seda küsimust ütleb prof. Fedorev muuseas järgmist: "Indossament, vähemalt see tema tüüp, mida nimetatakse indossamendiks sõna otseses mõttes, sisaldab eneses, muuseas, vekslijärgse maksmise garantiid. Aga eksisteerub seesugune veksliloiguslik instituut, millise spetsiaalseks ja ainsaks eesmärgiks on vekslilunastamise kindlustamine sel juhul, kui ühe või teise vekslilokuhuse maksuvõime ei näi küllaldaselt kindlana selle isiku silmis, kes tahaks hakata vekslil järele kreditoriks. Seda instituuti nimetatakse vekslikäenduseks või avaliks⁶²." Nagu sellest näeme kuulub vekslikäendus spetsiaalselt vekslipärase kohustuse kindlustuseks, või teiste sõnadega, selle instituudi järele võtab vastava allkirja vekslile andja enesele kohustuse selle vekslil järele maksmises, kuid seda sel juhul, kui see isik, keda ta käendab, ei

62. Fedorov, op.cit. lhk.394.

64. Staub-Stranz op.cit. lhk.331.
65. Veksliseaduse § 32, Staub-Stranz op.cit. lhk.337.
66. Staub-Stranz op.cit. lhk.337, Veksliseaduse § 17.
67. vt. Indossandi vastutuse ulatus.
68. Staub-Stranz op.cit. lhk.333.

suuda selle vekslile järele maksta. lunastamises vahendab
soovitavalt veale. See nõrk on võetud nähtavasti
veksli § 11. Käendaja vastutuse ulatus kehtivas vekslisead
duses.

Kui endine meil kehtinud veksliseadus veel ei luba-
nud käendajal end siduda ka osalise vekslisumma käenduse-
ga, siis on kehtiv veksliseadus selle kitsenduse kaota-
nud ja sellega vekslikäenduse tsiviilõiguskikule käen-
dusele ligemale viinud⁶³. Mis aga üldiselt puutub
vekslikäendusse, siis on see siiski erinev tsiviilõi-
guslikust käendusest õige mitmeti⁶⁴.

Mis puutub vekslilõigusliku käendaja vastutuse ula-
tusesse, siis on see võrdne käendatava vastutusega⁶⁵.
Peale selle on ta võrdselt vastutav teiste vekslkohus-
lastega⁶⁶. Sellest tuleb järeldada, et käendaja omab
vastutusel kõik need soodustused, mis omab eeskätt see,
kelle eest ta vastutab ja teiseks kõik need, mis omavad
teised vekslkohuslased, kellest tema vastutus sõltuv
on⁶⁷. Sellest näeme aga ka edasi, et käendaja, olgu ta
kas või veksliväljaja eest vastutav, ei ole iseseisvalt
õigustatud muutma vekslile kohustustingimusi, ega ka kuidagi
omale soodustusi looma, mis ei oleks sõltuvuses sel-
lest, kelle eest ta on vastutav⁶⁸, peale ühe erandi ja
nimelt selle, et tema on õigustatud paigutama vekslisse

63. Veksliseadus § 30.

64. Staub-Stranz op.cit. lhk.331.

65. Veksliseaduse § 32, Staub-Stranz op.cit.lhk.337.

66. Staub-Stranz op.cit.lhk.337, Veksliseaduse § 17.

67. vt. Indossandi vastutuse ulatus.

68. Staub-Stranz op.cit.lhk.333.

märget, mis tema vastutuse vekslil lunastamises vahendab soovitatavale osale.⁶⁹ See norm on võetud nähtavasti vekslilõigusesse peamiselt just seepärast, et lubatud on ka osaline aktseptimine⁷⁰.

Eeltoodu põhjal kerkib aga üles uus raskus vekslilõiguse teostamisel. Asi seisab nimelt selles, et vekslikäendaja astub peale vekslisumma maksmise vekslivaldaja õigustesse ja on õigustatud teostama regressiõigust nii käendatu kui ka kõigi teiste ülejäänud vekslilõigustlaste vastu⁷¹. Teisest küljest on aga vekslivaldaja kohustatud vekslil üle andma ainult sellele vekslijärele maksjale, kes maksab terve summa, kuna osalise maksu on ta küll kohustatud vastu võtma ja selle kohta maksjale vastava kviitungi andma ning vekslile nõudmisel märkuse tegema, aga veksel jääb ikkagi tema kätte kuni täieliku rahulduse saamiseni⁷². Edasi käendaja üldreeglina astub vekslivaldaja õigustesse ja on ühtlasi sellega õigustatud ka teostama regressi, aga temal ei ole nõude alust-vekselt, kuidas saab ta siis regressi teostada? Seda küsimust kehtiv veksliseadus ei lahenda ja sellega siis on selles osas seaduses lünk.

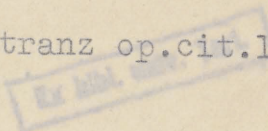
Püüdes täita seda lünka leiab Staub sellele järgmise lahenduse: käendaja maksku vekslivaldajale terve summa ja selle järele saab tema vekslivaldajaks, millega ta

69. Veksliseaduse § 30.

70. Veksliseaduse § 26 lg.1, Staub-Stranz op.cit.lhk.332.

71. Veksliseaduse § 32 lg.3.

72. " § 39 lg.3.

tema poolt käendatu on veksliteovõimetu ja sel põhjusel
siis võib teostatada regressiõigust kohe vekslile järele.

Kui nüüd ligemalt vaadelda küsimust, milles siis seisab käendaja sarnasus vastutuses käendatavaga? Siin näeme eeskätt, et käendaja vastutus, nagu juba eespool tähendatud, sõltub kõigist neist tingimustest, millistest on sõltuv käendatu vastutus. Siia kuuluvad aktseptimiseks esitamise nõue, indossimiskeeld, protesimiskeeld jne. Kõik need tingimused vähendavad käendaja vastutust samal määral, kui käendatu vastutust.

Väljendus "Vekslikäendaja vastutab ühesugusel määral tema poolt käendatava isikuga", mis leidis ka endises veksliseaduses, on kutsunud esile terve rea vaidlusi käendaja vastutuse ulatuse kohta, kus juures prof. Šeršenevič jõudis tulemusele, et juhul, kui vekslikohtlane, keda käendab käendaja, ei ole mingil tingimisel veksliteovõimne ja sellega loomulikult ei teki temal vekslile allkirja andmisega ka vekslikohtustust, siis ei teki ka käendajale seesuguse isiku käendamise mingisugust kohustust⁷³. Selle küsimuse on aga kehtiv veksliseadus lahendanud teisiti ja nimelt:

Käendaja kohustus on kehtiv ka siis, kui tema poolt käendatud kohustus osutub tühiseks üks kõik mis põhjusel, välja arvatud vormi puudulikkus.⁷⁴

Sellest selgub juba küllalt selgesti, et meil kehtiva veksliseaduse järele on käendaja vastutav ka siis, kui

73. Šeršenevič op.cit.lhk.153.

74. Veksliseaduse § 32 lg.2.

Ex lib. univ. Tart.

tema poolt käendatu on veksliteovõimetu ja sel põhjusel tema vastu ei saa üldse tõsta nõudmist vekslile järele.

Edasi kerkib küsimus, missugusest vormist räägib siin seadus? Nagu eespool nägime on indossimine vormivaba, käendus on vormivaba järjekulult võib siin juttu olla ainult vekslivormipuudustest. Nagu eespool nägime on veksel äärmiselt vormalne võladokument, mille muudab tühiseks iga vormiviga, mis ei ole seaduses expressis verbis lubatud. Kui ei ole veksel seaduslik, siis ei saa olla ka mingisugust vastutust selle järele nenede allkirjade kirjutajatel, kes normaalselt peaks vastutama selle vekslile järele.⁷⁵

Käsitades seda küsimust edasi leiab Staub, et siia kuuluvad veel järgmised juhud:

- 1) kui käendatakse sellise allkirjakirjutajat, kelle allkiri ei too enesega kaasa vekslivõimelikkust vastutust. Selle juhu näitena toob ta indossamenti, milles on vastutamatus klausel;
- 2) kui esikallkiri on kehtetu. Selle juhu näidetena toob ta juhusid, et puudub veksliväljaja allkiri, mille asemele on paigutatud kas väljendus NN pärijad, või jälle allkirja asemel leiduvad ristid;
- 3) kui puudub vekslil väljaja allkiri üldse, s.t. selle asemele ei ole paigutatud ka märke.⁷⁶

75. Fedorov op.cit. lhk.397.

76. Staub-Stranz op.cit.lhk.339.

80. Veksliseaduse § 32 lg.1.

Eeltoodu põhjal on üles tõstetud küsimus: kas käendaja vastutus kuulub iseseisvate vastutuste hulka, või on ta subsidiaarne?

Selle küsimuse lahenduseks esineb meil kehtivas veksliseaduses kaks §-i, mis järgmiselt ütlevad:

Kui vekslil on isikute allkirju, kellel puudub õigus kohustuda veksliga, võltsitud allkirju, väljamõeldud isikute allkirju või allkirju, mis mõnel muul põhjusel ei kohusta isikut, kes selle kirjutanud või kelle nimel see kirjutatud, siis ei avalda see teiste allakirjutajate vekslijärgsete kohustuste kehtivusele mingit mõju⁷⁷.

Käendaja kohustus on kehtiv ka siis, kui tema poolt käendatud kohustus osutub tühiseks ükskõik mis põhjusel, välja arvatud vormi puudulikkus⁷⁸.

Kui arvestada eeltoodud küsimuse lahendamisel neid seaduse sätteid, siis peame küll tunnustama, et vekslikäendaja vastutus on iseseisev vekslipärane vastutus⁷⁹, sest kui see vastutus ei ole millestki sõltuv ja kui selle kohustuse täitmist võidakse nõuda sõltumata kellestki teisest, siis on ka vastutus iseseisev ja sõltumatu. Teisest küljest ütleb aga kehtiv veksliseadus järgmist:

Vekslikäendaja vastutab ühesugusel määral tema poolt käendatava isikuga⁸⁰.

77. Veksliseaduse § 7.

78. Veksliseaduse § 32 lg.2.

79. Šeršenevič op.cit.lhk.153, Fedorov op.cit.lhk.399.

80. Veksliseaduse § 32 lg.1.

Sellest seaduse sättest selgub aga meile hoopis vastu-
pidist ja nimelt seda, et käendaja ei ole mingisugune
iseseisev vastutaja vekslil järele, vaid kogu tema vastu-
tuse ulatus on sõltuvuses selle isiku vastutusest, kel-
le eest tema käendab.

Kõigest eeltoodust selgub meile, et käendaja vastu-
tus on ikkagi täielikus sõltuvuses käendatu vastutusest
ja sellega ei ole ta mitte iseseisev vastutaja vekslil
lunastamise eest, vaid subsidiaarne. Mis aga vekslil-
käendusele just spetsiifiline on, on see, et vekslilkäen-
daja vastu võib nõudmist pöörata ka enne, kui pööratak-
se nõudmine käendatu vastu. Sellest nõudmise pööramisest
aga ei tohi mingil tingimusel välja lugeda käendaja
iseseisvat vastutust, mis oleks väär.

Mis puutub käendaja ja indossandi vastutuste suhe-
tesse, siis selgub see kõik eeltoodust ja nimelt: indos-
sandi vastutus on täiesti iseseisev ja indossant võib
seaduses määratud piirides oma vastutust muuta, aga käen-
daja ei saa seda, vaid ta on täielikus sõltuvuses neist
vastutuse tingimustest, millised on püstitanud käendatu.

Selle küsimuse lahendamiseks on tekkinud mitmed teo-
riid. Tähtsamad neist on järgmised kolm teooriat:

a) Lepinguteooria. See vaade tekkis juba kaunis
varakult. Selle teooria järele vaadatakse vekslil kui
vastastikusel leppel. Sellel teoorial on mitu vari-
atsioonit. Nii vaadatakse selle teooria seisukohast
vekslil kui vahetuleppel, kui ostu-müügi leppel või
kui laenuleppel jne.. Iga seadusega vaate pooldaja
katsus oma vaadet ka põhjendada ja teatava määran

§ 12. Veksliväljaja vastutuse ulatus.

Kui meie eespool vaadelsime indossandi vastutust ja sellega seoses ka käendaja vastutust, siis, nagu nägime, peab tähendama, et need vastutused on alusetud, kui puudub veksliväljaja. Et mina siiski vaatlesin neid vastutusi enne veksliväljaja vastutust, siis võib seda sellega õigustada, et just indossimisõigus annab vekslile ta spetsiifilise kuju, mis ühtlasi toob enesega kaasa ka indossandi vastutuse. Indossandi vastutusega on aga lahutamatus seosea ka vekslikäendaja vastutus samuti kui veksliväljaja vastutusega on seotud aktseptandi vastutus.

Nagu juba eestoodust järeldada võib on veksliväljaja täiel määral ja tingimusetult vastutav kogu vekslisumma maksamises. Küsimus seisab nüüd veel selles, mis sugusest momendist alates tekib veksliväljajale seesugune vastutus?

Selle küsimuse lahenduseks on tekkinud mitmed teooriad. Tähtsamad neist on järgmised kolm teooriat:

a) Lepinguteooria. See vaade tekkis juba kaunis varakult. Selle teooria järele vaadatakse vekslile kui vastastikusele leppele. Sellele teorial on mitu variatsiooni. Nii vaadatakse selle teooria seisukohast vekslile kui vahetusleppele, kui ostu-müügi leppele või kui laenuleppele jne.. Iga seesuguse vaate pooldaja katsus oma vaadet ka põhjendada ja teatava määrani

õnnestus see ka igalühel, kuid meie ei saa siiski viia vekselst täiesti leppeteooria alusele. Meie võime küll ütelda, et veksell tekib vastava leppe alusel ja seega nagu paistab õigena vaade, et siin on tõelise leppega tsiviilõiguslikus mõttes tegemist, kuid niipea, kui astume sammu edasi ja vaatleme vekslipärase õiguse teostamist, siis on meil otsekohe selge, et meil ei saa vekslit juures tegemist olla tsiviilõigusliku leppega. Mis puutub üldse vekslit saabumiskoosse, siis on täiesti õige, et veksell tekib vastastikuse leppe alusel, kuid selle leppe jõud ka kaugemale vekslit koostamisest ei ulata. Nii ütleb prof. Fedorov, et kui veksell olaks leping, siis peaks enne vekslipärase õiguste teostamist selgusele jõudma selle jõu kohta vastavalt tsiviilseadustikule. Sealjuures peaks veel arvestama kõigi maade õigusi, kus mõnesugune vekslitoiming aset leiab, mis kõik raskendaks vekslipärase õiguste teostamist⁸¹.

Nii jõuab prof. Fedorov järeldusele, et lepinguteooria ei suuda rahuldada vekslikäibe nõudeid⁸².

Sellele teorialle astus vastu sakslane Karl Einert, kes väitis, et vekslit jõudu ei või otsida lepingust, mille tulemusena ta tekkis, vaid vekslit eneses, nagu paberrahaski, milles sisaldub ühekülgne kohustus maksta tähtpäeva saabumisel selles tähendatud summa. Selle väite põhjal nimetaski Einert vekselst "kaupmeeste paberrahaks"⁸³, sest kui ostetud kauba eest on antud veksell,

81. Fedorov op.cit. lhk.113.

82. " " " " lhk.112.

83. " " " " lhk.113.

siis on ostuhind makstud ja ostja-müüja uus kohustus põhjened vaid abstraktsel vekslil enesel⁸⁴.

b) Sellest Einerti väitest arenes välja uus teooria mis sai nimeks kreatsiooniteooria. Nii Einert viis veksliraksuspunti lepingult loominguks ja leidis, et mitte veksliväljaja ja vekslivastuvõtjavaheline lepe ei anna vekslile ta tegelikku jõudu, vaid just veksliseaduslikus vormis koostamine. Selle teooria järele oleks täiesti õige, kui kaupmees kirjutab veksliseaduslikus vormis ja paneb selle oma laekasse, mille järele ise sureb, siis vekslisaajal, s.t. isikul, kelle nimele on kirjutatud veksel, on täielik õigus selle vekslivastuvõtjale nõudmiseks⁸⁵.

Selle oma teooria alusel Einert pooldas blankoveksleid ja ettenäitaja nimele kirjutatud veksleid kui XIX sajandi kaubanduslikele nõuetele suurimal määral vastavaid⁸⁶. Nagu juba eespool nägime on blankoveksel ja ka ettenäitaja nimele kirjutatud veksel küll väga kergesti edasiantavad, kui nende halvaks küljeks, kui seda nii nimetada võib, tuleb pidada just seda, et nende järele jääb vastutajate hulk väikeseks ja sellega muutuvad enim tühiseks, kui nimelised vekslid, mis on varustatud hulga indossamentidega.

Mis puutub meie seadusesse, siis asub ka see, eriti kriminaalõigus, kreatsiooniteooria alusel just ostutehingute suhtes, mis aga soodustab omaltpoolt kuri-

84. Piip op.cit.lhk.238.

85. " " " " 238.

86. Šeršenevič op.cit.lhk. 31.

tegelisel elemendil kelmuste toimimist. ~~useks tarvili-~~
k) Lõpuks mainib prof. Piip veel ühte teooriat, mis kannab emissiooniteooria nime. Selle teooria järele omandab veksel oma jõu valmistamise ja üleandmise järele sellega siis ilmneb selle teooria juures kaks momenti: valmistamine ja üleandmine. Neist kahest momendist võib välja lugeda ka tahet vekslivahekorda astumiseks, sest vastasel korral ei saa juttu olla vabatahtlikust vekslivalmistamisest ja üleandmisest. Teisest küljest viitab see jällegi leppele, kuid selle järelduse vältimiseks seletavad selle teooria pooldajad, et ei ole sugugi vekslivalmistamise ja vekslipärase jõu omandamiseks tähtis vastaspoole tahteavaldus - vekslivalmistamine, vaid tähtis on ainult vekslialandmine. Nii loeb see teooria vekslialandmiseks ka vekslivalmistamise ja seoses sellega annab vekslimanikule õiguse nõudmiseks juba siis, kuigi ta veel veksel ei ole vastu võtnud. Selle näite selgemaks illustreerimiseks kasutatakse seda juhus, et vekslisaaja sureb enne vekslivalmistamist ja siis pärijad teostavad nõudmist.

Meie kehtiv veksliseadus ei näita selgesõnaliselt ühegi eeltoodud teooria pooldamist, kuid selle sisust selgub siiski, et nõutakse: 1. vekslivalmistamise seaduslikus vormis⁸⁷; 2. vekslivalmistamise heas usus omandamist⁸⁸ ja 3. vekslivalmistamise⁸⁹. Sellest näeme, et meil kehtiva

87. Veksliseaduse § 2.

88. " §10,16.

89. " § 10.

veksliseaduse järele võib vekslit kehtivuseks tarvilikuks tunnustada kõiki eeltoodud teooriates tähendatud nõudeid. See näitab ühtlasi, et ükski eeltoodud teooriast ei rahulda täiel määral vekslit kehtivuseks tarvilike nõudeid. Kui lisaks eeltoodud teooriatele vaadelda veel teisigi teooriaid, siis näeme, et ka need ei suuda täiel määral rahuldada neid nõudeid. Lõpuks võib mainida veel, et eeltoodud teooriad on sel alal püstitatud teooriatest kaalukamad, võrreldes teistega - siin mainimatutega.

Nii näeme siis kokkuvõttes, et vekslit kehtivuseks ja vekslipärase kohustuse tekkimiseks on tingimata tarvilik, et veksel oleks koostatud vastastikuse kokkuleppe alusel seaduses püstitatud nõuete kohaselt ja antud edasi vekslikoostaja vabal tahtel ning vekslivaldaja poolt oamndatud heas usus.

Mis puhtub üldse vekslit aktseptsiooniga, siis see on puht praktilise tähendusega. Käskveksli saaja on loomulikult huvitatud selles, kas vekslit nimetatud maksja

5. Peatükk.

A k t s e p t i m i n e.

§ 13. Aktseptimise mõiste.

Kehtiv veksliseadus meile ei ütle, mis on aktseptimine, vaid ainult selgitab kuidas tuleb toimida aktseptimiseks vekslil esitamisel ja kuidas aktseptitakse, aga mida kujutab enesest aktseptimine, selle küsimuse jätab kehtiv seadus expressis verbis lahendamata.

Prof. Piip defineerib aktseptimist järgmiselt:

"Trassaadi nõusolekut maksta esitatud käskveksli järgi nimetatakse vastuvõtmiseks või aktseptimiseks"⁹⁰. Sellest deffinitsioonist näeme, et vekslil aktseptimine on õieti vekslil esitamine trassaadile ja selle poolt vekslil õigeks tunnistamine, või vastuvõtmine, nagu seda deffinitsioonis tähendatakse. Edasi selgub sellest deffinitsioonist, et aktseptimiseks saab esitada ainult käskvekslit. Põhjus selleks on ka väga selge, sest lihtvekslis on vekslilväljaja ka maksja ja seepärast oleks üleaarune igasugune aktseptimine peale väljamisallkirja.

Mis puutub üldse vekslil aktseptimisesse, siis see on puht praktilise tähendusega. Käskveksli saaja on loomulikult huvitatud selles, kas vekslil nimetatud maksja

90. Piip op.cit. lhk. 255.

tegelikult maksab ka veklis tähendatud summa vekslitähendataval. See küsimus ei huvita mitte ainult esimest, vaid ka iga järgmist vekslivaldajat, seepärast ongi kujunenud välja vekslitaktseptimisinstituut. Sellele instituudile ei saa aga olla mitte ainult uudishimu rahuldamise otstarve, vaid ta omab ka suure praktilise tähtsuse ja toob enesega kaasa küllaltki olulised juriidilised tagajärjed. Siin ei saa ütelda, et seesuguste juriidiliste tagajärgedega on ainult positiivne vastus, s.t. vekslitaktseptimine, vaid samasuguse juriidilise tagajärgena on ka aktseptimiseks esitatud vekslit tagasilükkamine, s.t. vekslitaktseptimata jätmine⁹¹.

§ 14. Aktseptandi vastutuse tekkimine ja ulatus.

Kui lihtveklis väljaja esineb alati maksjana, siis käskveklis on maksja-ks nimetatud keegi teine isik. Teisest küljest, kui lihtveksli väljamisel on selles maksja alati kohustatud vastavalt ka maksma, siis käskveklis on jäetud maksjale õigus kas end siduda veksliga või sellest ära ütelda. Asjaolude selgitamiseks, kas vekslit nimetatud maksja tahab end siduda veksliga, või ütleb ta sellest ära, selleks ongi käskveksli aktseptimine.

Eeltoodu põhjal võime järeldada, et aktseptandi vastutus tekib sellest silmapilgust, kui ta on vekslit

91. Fedorov op.cit. lhk.413.

varustanud oma märknega, mis küllaldaselt selgelt väljendab tema taht maksta selle vekslile järele. See märgib muudab ühtlasi trassaadi vekslile peakohuslaseks.⁹² See peakohuslaseks olemine toob loomulikult enesega kaasa ka kohustuse lunastada veksel selles märgitud või seaduses määratud tähtajal⁹³.

Teisest küljest, vekslile mitteaktseptimine vabastab või õieti jätab trassaadi täiesti kõrvaliseks isikuks selle vekslile suhtes, s.t. mitteaktseptimise tagajärjeks on see, et trassaadi nimi nagu kustuks vekslilt. Nii siis on kaasaegne seadusandlus jätnud trassaadile võimaluse end kas siduda veksliga või sellest ära ütelda. See sidumine peab olema tingimusteta⁹⁴, kuid sealjuures on trassaadile vabadus jäetud enese sidumiseks ka osalise vekslisummaga.⁹⁵

Enne, kui edasi minna, ei ole sugugi huvituseks heita pilku ka natuke aktseptimise ajalukku, et selgitada aktseptimise ajaloolist arengut ja sellega seoses olevat vekslivaldaja kohustust vekslile esitamisel aktseptimiseks.

Varasem seadusandlus nõudis, et vekslivaldaja peab eelkohuslaste huvides hoolitsema vekslile soliidisuse eest ja seoses sellega lasus temal kohustus ka selles, et ta hoolitseks vekslile aktseptimise eest trassaadi poolt. Mitmed seadusandlused tegid selle kohustuse täiesti

92. Fedorov op.cit.lhk. 413.

93. Veksliseaduse § 28.

94. " § 26.

95. " § 26.

obligatoorseks ja selle mittetäitmine tõi enesega kaasa vekslite eemaldamise vekslite õiguslike võlapaberite hulgast. Ajajooksul hakkas see nõue lõdvenema ja lõpuks jõuti välja seisukohani, et vekslivaldaja on kohustatud oma huve kaitsma, aga mitte teiste vekslite kohuslaste huve. Ühes sellega hakkas lõdvenema veel enam aktseptomiseks esitamise nõue, mille põhjuseks toodi ette asjaolu, et mida suuremad kohustused on pandud vekslivaldajale, seda raskemaks muutub vekslite käik ja seda vähem võimalusi on vekslite krediidi kasutamiseks. Kaasaja seadusandlus on jõudnud välja selleni, et aktseptomiseks esitamine ei ole üldse igal juhul sunduslik, vekslite väljaja võib selle koguni keelata⁹⁶. Kaasaja seadusandluse järele toimub aktseptomine ainult asjaosaliste huvides, aga ka aktseptomiseks esitamata jätmine ei muuda veel vekslite tühiseks, ega saa olla tähtsajal vekslite lunastamiseks esitamisel lunastamisest keeldumise põhjuseks, ainukene asi, mis temale on antud, ta võib nõuda vekslite esitamist järgmisel päeval⁹⁷.

Nagu eespool nägime ei ole kaasaja seadusandluse järele vekslite aktseptomiseks esitamine obligatoorne, kuid seda võib meie kehtiva seaduse järele teha kuni maksutähtpäevani iga vekslite valdaja iga vekslite pidaja⁹⁸. Aktseptomiseks esitamise kohana märgib seadus trassaa-di elukohta. Nende seaduse sätete järele otsustades

96. Vekslite seaduse § 22 lg.2.

97. " § 24.

98. " § 21.

võib vekselt aktseptimiseks esitada iga isik, s.t. vekslit aktseptimiseks esitamisel ei ole oluline, kas see - vekslit esitaja - on seaduslik vekslit valdaja või ei ole. Selle järele võib vekselt aktseptimiseks esitada ka äri jooksupoiss. Üheks tingimuseks vekslit aktseptimiseks esitamisel on see, et ta peab esitatama trassaadi elukohas. Kas seadus siin elukoha all mõistab elukohta kitsamas või laiemas mõttes, selle jätab seadus expressis verbis lahendamata. Kui seda küsimust lahendada laiemas mõttes, siis võib vekslivaldaja vekslit esitada aktseptimiseks ka tänaval, nt. sel juhul, kui võtame trassaadi elukohana mõne linna, või jälle maanteel, kui trassaadi elukohana on näidatud mõni vald. Kui sama küsimus lahendada aga kitsamas mõttes, siis võib vekselt aktseptimiseks esitada ainult trassaadi korteris. Mis puhtub viimasesse juhtu, siis on igal juhul vastuvaidlematult õige, kui esitatakse veksel aktseptimiseks trassaadi korteris, aga tänaval vekslit aktseptimiseks esitamisel võib trassaadi aktseptimisest mitmeti kõrvale põigelda ilma, et ta otse aktseptimisest ära ütleks. Nii võib ta sel juhul ette tuua asjaolu, et tal puudub tänaval kirjutusvahend, millega märkida vekslile aktsept; kui aga ulatada temale kirjutusvahend, siis võib ta ütelda, et ta ei saa selles olukorras kirjutada jne..

Edasi räägib seadus, et aktseptimine peab olema tingimusest⁹⁹, kuid samast seadusest võime siiski luge-

101. Staub-Stranz op.cit.lhk. 314.

102. Vekseliseaduse § 35 lg.1.

103. " § 27.

da, et teatavad tingimused ja nimelt need, mis seaduses expressis verbis loendatud on, on lubatud, nagu see indossimise juureski esineb.

Esimese seesuguse tingimusena on lubatud, et aktseptant võib vekslit aktseptsida ainult osaliselt, s.t. ta ei aktsepti vekselit terves summas, vaid ainult osa sellest. Seesugune aktseptimine toob enesega kaasa selle asjaolu, et trassaat seesuguse aktseptimise järele vastutab ainult aktseptimismärkuses tähendatud summa ulatuses¹⁰⁰.

Teise tingimusena loendab Staub maksutähtpäeva määramist. Maksutähtpäeva määramise all mõistab Staub 1) tähtajalise vekslit maksutähtaja pikendamist. Ta väidab seal juures, et aktseptandi poolt määratud maksutähtpäev ei too enesega siiski kaasa protestimisaja pikenemist, vaid veksel peab siiski esitatama maksutähtpäeval, mis on veksliväljaja poolt määratud, lunastamiseks ja mittelunastamisel protestima, et säilitada regressiõigust kõigi vekslitkohuslaste vastu. ¹⁰¹

2) mõistab ta siin näitaegveksli maksutähtpäeva otsest määramist¹⁰².

Kolmanda seesuguse lubatud tingimusena esineb maksumokoha määramine aktseptandi poolt¹⁰³. See tingimus võib siis esineda, kui trassaat on määranud trasaadi elukohaga mitteühtiva koha **maksumokohaks**.

99. Veksliseaduse § 26.

100. " § 26.

101. Staub-Stranz op.cit.lhk. 314.

102. Veksliseaduse § 35 lg.1.

103. " § 27.

kus neljanda seesuguse tingimusena mainib Staub in-va
kedossimiskeeldu. Ta ütleb, et seda indossimiskeeldu ei
tasaa siduda küll veksliväljaja poolt vekslisse paiguta-
vatava indossimiskeeluga, aga ta on siiski seotav indos-
tusandi poolt vekslisse paigutatava indossimiskeeluga.
etja töö ehesega kaasa ka samad tagajärjed, mis toob
indossandi poolt vekslisse paigutatud indossimiskeeld.
Vastavalt sellele on aktseptant täielikult vastutava
jekõigi vekslivaldajate eelkohuslaste ees, aga need, kes
niveksli on saanud peale ~~indoss~~ aktseptimise, omavad
saktseptandi vastu samasugused nõudmised, nagu loovutu-
sesaajad. Sellega kaotab siis seesuguse aktseptandi
suhtes kehtiva veksliseaduse § 17 jõu nende vekslival-
ldajate osas, kes vekslid on saanud peale vastava keeluga
kvekslisse paigutamist¹⁰⁴.

Viienda lubatud tingimusena käsitab Staub vastutuse
lühendamist. Selle all mõtleb ta lühema tähtaja määra-
semist vekslid väljalunastamisel, mis tegelikult on küll-
buidentne tähtaja määramisega¹⁰⁵.
Lõpuks käsitab Staub veel efektiivklause, maini-
des, et aktseptant võib aktseptimisel seada tingimuseks,
u et maksab vekslid tingimata maksutähtpäeva kursi järele,
tutühistades sellega kehtiva veksliseaduse § 41 lg.1 tei-
mise lause, mis annab vekslivaldajale õiguse kursivalikuks
võlgniku viivituse korral¹⁰⁶.
Kuivõrt põhjendatud see
— vaade on, see on väga küsitav, sest kehtiva vekslisea-
duse § 41 lg.1 teine lause käsitab just seda juhtu,

104. Staub-Stranz op.cit.lhk. 315.
105. " " " " lhk. 315.
106. " " " " lhk. 316.

kus vekslkohuslane on viivituses ja seega nagu teatava karistusena just veksl'i peakohuslasele. Et aga aktseptant muutub veksl'i järele peakohuslaseks, siis näib küll väärana vaade, et süüdlane võib omal algatusel oma karistust vähendada. Karistust võib ta küll sellega vähendada, et ta lunastab veksl'i tähtpäeval.

Staubi arvates on need ka kõik tingimused, mis üldse võivad tingimustena esineda, s.t. lubatud tingimustena ja kõik teised tingimused kuuluvad juba keelatud hulka ning nende paigutamine aktseptimismärkmesse loetakse samaväärseks aktseptimisest ära ütlemisega¹⁰⁷.

Aktseptimisküsimuses on seadus väga formaalseks läinud ja lausub, et iga väljendus, mis kuidagi laseb välja lugeda aktseptimist, kas või ta vähimas osas, toob enesega kaasa vastutuse.

Lõpuks veel eriline norm, mis käsitleb aktseptimismärkme mahakriipsutamist¹⁰⁸. Selle järele loetakse aktsepti mahakriipsutamine samaväärseks aktseptimisest loobumisega, kuid seda võib teha ainult enne veksl'i tagasiandmist. Kui aga veksel on juba aktseptitult antud selle isiku kätte, kes veksl'i esitas aktseptimiseks, ja siis uuesti tagasi küsitud ning siis aktsepti mahakriipsutatud, siis kuulub see juba keelatud toimingute hulka, mis enesega kaasa toovad kriminaalõigusliku vastutuse.

107. Veksliseaduse § 26 lg. 2.

108. Veksliseaduse § 29.

aktseptib või lunastab vekslil omal algatusel, kui see
vekslikohuslastena.

6. Peatükk.

S e k k u m i n e.

Kehtiv vekslisseadus jagab sekumise kahte sisse-
§ 15. Sekkuse mõiste.

Kui siiani vaadeldime isikuid, kes vekslis esinevad
vekslikohuslastena, s.t. kellede otseseks kohustuseks
on veksel lunastada maksutähtpäeval, siis näeme vekslis-
seadusest, et esineb ka seesuguseid isikuid, kes ei
esine otsest veksliskohuslastena, kuid siiski tulevad
vekslikohuslastega kaasa veksliskohustuste täitmiseks.

Mitte alati ei täitu oletus, et vekslil peakohuslane
lunastab vekslil maksutähtpäeval või et trassaat aktsep-
teerib vekslil. See oletus võib aga veksliväljaja, aga
ka teised veksliskohuslased viia tõsisestesse raskustesse,
mis riivavad nende ärimee au - rikuvad krediidiusaldust.
Sellest olukorrast pääsmiseks annab seadus igale vekslis-
kohuslasele õiguse määrata isiku, kes hädakorral astub
tema - veksliskohuslase - asemele. Seesugust nähet ni-
metatakse sekumiseks.

Sekumine jaguneb: hädasekkumiseks ja ausekkumiseks.
Hädasekkumiseks nimetatakse niisugust juhtu, kus vekslis-
kohuslase poolt on määratud isik, kes hädakorral kas
aktseptib või lunastab vekslil. Ausekkumiseks nimetatakse
niisugust juhtu, kus vekslil kas aktseptib või lunastab
niisugune isik, kes ei ole vekslis nimetatud, s.t. kes

ku aktseptib või lunastab vekslit omal algatusel kellegi
olukohuslasele au eest.

maidu, kui on veksel esitatud hädasekkujale aktsepti-
miseks. Kui hädasekkuja aktseptib vekslit, siis sellega

§ 16. Sekkujate õigused ja kohused.
langeb ka ennetähtaegse regressi teostamise võimalus

ära. Kehtiv veksliseadus jagab sekkumise kahte ossa:

esiteks käsitab ta sekkusaktseptimist ja teiseks
on sekkuslunastamist. Seda on nimetatud vekseli hädasekk

jaks. Mis puutub sekkusaktseptimisesse, siis on siin ka
etsamasuguse isikuga tegemist, nagu aktseptimiselgi,

om. t. sekkusaktseptija ei vastuta enne vekslit lunasta-
mise eest, kui ta ei ole seda aktseptinud. Teisest

küljest on aga sekkusaktseptija tunduvalt erinev
õitavalisest aktseptijast. See erinevus tuleb esile

ta eeskätt just selles, et vekslivaldaja ei saa vekselit
eesitada otse vahenditult temale aktseptimiseks, vaid

ta peab selle enne esitama aktseptimiseks trassaadile
ja alles siis, kui trassaat ei aktsepti vekselit, võib

ta selle esitada sekkusaktseptijale. Teisest küljest
ve toob aga ka sekkusaktseptija nimetamine enesega kaasa

ka vekslivaldaja kohustuse temale vekslit esitamiseks
ka aktseptimiseks. Kui vekslivaldaja on jätnud selle

kohustuse täitmata ja tahab vastava olukorras siiski
teostada regressi enne maksttähtpäeva, siis on seesu-

gusest regressist vabastatud hädasekkuja nimetaja ja
kõik tema järelkohuslased. Sellest järeldub edasi, et

kui hädasekkuja on nimetatud trassandi poolt, siis ei ole üldse võimalik teostada ennetähtaegset regressi muidu, kui on veksel esitatud hädasekkujale aktseptimiseks. Kui hädasekkuja aktseptib vekslit, siis sellega langeb ka ennetähtaegse regressi teostamise võimalus ära.¹⁰⁹

Teise juhusega võib esineda asjaolu, et hädasekkuja on saanud teada, et teda on nimetatud vekslis hädasekkujaks ja selle järele läheb vekslivaldaja juurde selleks, et aktseptida veksel. Siin on jäetud vekslivaldajale omaltpoolt õigus sekkusaktseptimise vastuvõtmiseks või jälle tagasilükkamiseks. Kui siin vekslivaldaja võtab aktsepti vastu ja peale selle tekib olukord, kus ta oleks õigustatud teostama ennetähtaegset regressi, siis ei saa ta seda regressiõigust jälle kasutada selle vastu, keele eest on sekkatud ja ühtlasi ka kõigi tema järelkohuslaste vastu.¹¹⁰

Kui keegi on määratud vekslis hädasekkujaks ja ta on vekslit sellekohaselt aktseptinud, siis muutub ta vekslit kohuslaseks, kuid mitte nii, nagu trassaat, peakohuslaseks, vaid ta vastutab ainult selle isiku eest, kes teda nimetas hädasekkujaks ja ühtlasi ka selle isiku järelkohuslaste eest.¹¹¹ See vastutus ei muuda äga veel

109. Veksliseaduse § 56 lg.1,2. Ühtajal protestida, siis

110. " § 56 lg.3.

111. nevad vastutusse § 58 lg.1. vekslit järele esitaks see

isik, kes on nimetatud sekkuja ja teiseks kõik tema

vekslivaldaja õigust regressi teostamiseks oma hääksarvamise järele, vaid vekslivaldajale jääb ikkagi õigus oma regressiõiguse teostamiseks selle vastu, kelle vastu ta tahab. Teisest küljest ei keela hädasekkuja esinemine ka vekslilunastamiseks pakutava raha vastuvõtmist, vaid see õigus jääb muutmata vekslivaldajale.

Teise sekkujajuhuna esineb sekkujulunastamine. Selle all tuleb mõista seesuguse isiku poolt vekslilunastamist, kes ei esine vekslis vekslkohuslasena. Seesuguseid isikuid võib aga ka rohkem olla kui üks ja nad kõik võivad tahta lunastada sekkujana vekselte. Siin kehtivad juba vekslivaldajale karmimad eeskirjad. Nii nõuab seadus, et vekslivaldaja on kohustatud hiljemalt maksutähtpäevale järgneval päeval vekslit esitama sekkujale lunastamiseks ja kui neid on rohkem nimetatud kui üks, siis peab ta vekslit esitama lunastamiseks neile kõigile ja alles selle järele, kui ükski sekkujastest ei ole lunastanud vekselte, vekslit laskma protestida järgi mittelunastamise pärast. Kui vekslivaldaja aga jätab mõnele sekkujale vekslit esitamata lunastamiseks ja siiski laseb vekslit protestida, siis kaotab ta regressiõiguse seesuguse sekkuja nimetaja vastu ja ühtlasi ka kõigile tema järelkohuslaste vastu. Teisest küljest, kui ta ei lase vekselte selleks määratud tähtajal protestida, siis vabanevad vastutusest selle vekslit järele esiteks see isik, kes on nimetanud sekkuja ja teiseks kõik tema

järelikohuslased¹¹².

Kui mõni sekkujatest pakub vekslit kätte maksu, siis peab ta seaduse järele maksma kogu selle summa, missuguse peaks maksma see, kelle eest ta maksab, aga teisest küljest ei saa vekslivaldaja keelduda sekkujalt raha vastuvõtmisest. Kui vekslivaldaja siiski lükkab tagasi temale sekkuja poolt pakutud summa, siis vabaneb vekslijärgsest kohustusest see isik, kelle eest sekatakse ja ühtlasi ka kõik tema järelikohuslased¹¹³. Kui aga korraga pakuvad vekslit järele raha rohkem kui üks sekkuja, siis on vekslivaldaja kohustatud sellelt raha vastu võtma, kelle maksmise järele vabaneb rohkem vekslitkohuslasi¹¹⁴.

Eeltoodust näeme, et sekkuja on vekslitkohuslaste au kaitseks ja tema kaasatõmbamine vekslitkohustustesse toob enesega kaasa väga mitmesugused juriidilised olukorrad, kuid seda kõik selleks, et kergendada vekslitkohuslaste vastutust ja sellega kaasaskäivaid tagajärgi. Kohuslane ei ole lunestanud vekslilt. Kui veksel on lunestatud tähtpäeval, siis langeb loomulikult ära ka igasugune regressiõiguse teostamise alus.

§ 13. Regressiõiguse ajalooline areng.

- Kui alguses veksel ei olnud veel käibeline paber,
112. Veksliseaduse § 60 lg.2.
113. " " § 59 lg.2 ja 61.
114. " " § 63.

115. Piip op.cit. lmk.274.

vekslivaljaja vastu. Kui edasi arenes veksel käibelineks paberiks, siis loomulikult kasvas ka vekslijärgsete vastutajate hulk, millega ühtlasi laienes ka regressiõiguse teostamise võimalus.

7. Peatükk.

R e g r e s s i.

Ajaloo kestel on muutunud aga ka regressiõiguse teostamise koostis. Kui vaksliõigust teostada peale veksliandja resp. maksja sinult selviinase vekslile peale Prof. Piip defineerib regressi järgmiselt: regressiõigus nõuda iga eelmise veksliandja käest vekslit tasumist sellega, et iga vekslilunastaja võib omakorda nõuda vekslisumma tasumist eelkäivate pealekirjutajate käest¹¹⁵. Nagu eeltoodud definitsioonist näha toob meid just regressiõigus eriti reljeefselt esile veksliandja vastutuse. Selle järele on veksliandja õigustatud pöörduma eelkäivate - vekslikohuslaste poole nõudega, et nad tasuksid temale vekslile järele saada oleva summa.

Üldreeglina saab regressiõigust teostada peale maksutähtpäeva ja seda ka siis, kui vekslijärgne pealkohuslane ei ole lunastanud vekselt. Kui veksel on lunastatud tähtpäeval, siis langeb loomulikult ära ka iga sugune regressiõiguse teostamise alus.

§ 19. Regressiõiguse teostamine.

§ 18. Regressiõiguse ajalooline areng.

Nagu eespool nägime on ajaloo kestel regressiõiguse teostamine muutunud. Kui alguses veksel ei olnud veel käibeline paber, siis saadi loomulikult regressiõigust kasutada ainult

115. Piip op.cit. lhk.274.

275; Veksliõiguse § 46.

veksliväljaja vastu. Kui edasi arenes veksel käibeliseks paberiks, siis loomulikult kasvas ka vekslijärgsete vastutajate hulk, millega ühtlasi laienes ka regressiõiguse teostamise võimalus.

Ajaloo kestel on muutunud aga ka regressiõiguse teostamise kord. Nii võidi alul regressiõigust teostada peale veksliaandja resp. maksja ainult eelviimase veksli pealekirjutaja vastu, kui see aga ei maksnud, siis võis vekslivaldaja nõudmise kindlas pealekirjutuse järjekorras esitada ka teiste pealekirjutajate vastu. Hiljem arenes aga kord, mille järele vekslivaldaja võis nõudmisega pöörduda selle poole, kelle käest ta keirgeimini lootis saada rahuldust, teisi vahele jättes.

Teise erinevusena võrreldes kaasajaga oli varem al ajal nõudmine, et regressiõiguse säilitamiseks pidi vekslivaldaja protestima veksli iga pealekirjutaja vastu. Nüüd on ka see nõue ära langenud ja järele on jäänud vaid ühekordne protestimise nõue, millest ka viimasel ajal hakatakse erandeid tegema protesti ärajätmise suunas¹¹⁶.

Regressiõigus ei ole mingisuguste reguleerivate piiratud, vaid sed § 19. Regressiõigus meie seaduses.

Nagu eespool nägime on ajaloo kestel regressi teostamisõigus mitmeti muutunud. Kui varem saadi teostada regressi ainult peale maksutähtpäeva, siis lubab kaasaja

116. Piip op.cit. lhk. 274 ja 275; Veksliseaduse § 46.

seadusandlus seda teatavatel tingimustel teostada ka enne maksutähtpäeva. Nii räägib meie kehtiv veksliseadus selle kohta järgmist:

Lunastaja Veklivaldaja võib teostada regressi õigust indossantide, trassandi ja muude vekslkohuslaste vastu:

ajajani maksutähtpäeval:

kui veksel pole lunastatud;

samuti enne maksu tähtpäeva:

1) kui veksel on jäetud kas tervelt või osaliselt aktseptimata;

2) kui veksel aktseptitud või aktseptimata jätnud trassaadi vara on seatud konkursi, konkursi ärahoiu kokkuleppe menetluse või administratsiooni alla, või kui trassaat on lõpetanud oma maksmised, seda ka siis, kui maksmist lõpetamist pole konstateerinud kohus, või kui ta varale pööratud sissenõudmine on jäänud tagajärjeta;

3) kui aktseptimisele mittekuuluva vekseli väljanud trassandi vara on seatud konkursi, konkursi ärahoiu kokkuleppe menetluse või administratsiooni alla.¹¹⁷

Nagu sellest näeme lubab meie kehtiv veksliseadus regressiteostada ka enne maksutähtpäeva, kui selleks on vastavad eeldused olemas. Edasi näeme sellest, et regressiõigus ei ole mingisuguste reeglitega piiratud, vaid seda võib teostada iga vekslkohuslase vastu.

seadus on isegi veel kaugemale läinud: ta lubab teostada regressi ka kõigi vekslkohuslaste vastu korraga¹¹⁸.

Regressiõigus on ühtlasi seesugune õigus, mis ei kuulu ainult sellele veklivaldajale, kelle käes veksel

117. Veksliseaduse § 43.

118. " § 47.

asub tähtpäeva saabumisel, vaid see õigus kandub selles järjekorras vekslkohuslastele üle, kuidas neist keegi vekslit lunastab, kuid selle tingimusega, et iga vekslit lunastaja võib regressiõigust teostada ainult oma eelkohuslaste vastu kuni lõpuks jõutakse välja vekslivaldajani või aktseptandini, s.t. vekslit peakohuslaseni, kes loomulikult enam ei oma regressiõigust¹¹⁹. Siin ei ole kahuvituseta märkida asjaolu, et mida enam vekslitkohuslased lasevad teostada regressiõigust, s.t. mida kauem ootavad maksimisega esimesed vekslitkohuslased, seda suuremaks tõuseb summa, mis nende käest regressiõiguse alusel kuulub sissenõudmisele.

Kui kehtiv seadus ühelt poolt soodustab regressiõigust siis teiselt poolt ta ka piirab seda ja ei jäta regressiõiguse teostajale ja ka vekslivaldajale, kes algab regressiõiguse teostamisega, piiramatu vabadust oma õiguste teostamiseks. Kitsendused, mis siin esinevad, käsitlevad mitmesuguseid vekslitkohuslaste õigusega seotud tähtaegu. Nii nt. vabastab aktseptimiseks esitamatajätmise selleks määratud tähtaja jooksul nii trassandi kui ka kõik teised vekslitkohuslased, kui seesuguse tähtaja on andnud trassant. Indossantide suhtes kehtib siingi kitsendus, et nende poolt püstitatud nõue puudutab ainult seda isikut, kes on nõude püstitanud¹²⁰.

119. Veksliseaduse § 49.

120. Veksliseaduse § 53.

Kui ühelt poolt mõjustab regressiõigust aktseptimiseks mitteesitamine, siis teisest küljest mõjustab seda ka protest. Nii vabastab vekсли õigeaene mitteprotestimine, või kui protestimine ei ole sunduslik, maksmiseks esitamata jätmine, kõik vekslkohuslased nende vastu suunatud regressiõiguse teostamisest välja arvatud peavõlgnik, kes siiski igal juhul on kohustatud vekсли lunastama vekslivaldajalt.

Kõigest eeltoodust näeme, et oma karmide formaalsuste juures kuulub vekслиõigus nende õiguste hulka, mis küllaldaselt kiirelt tühistab ka omad karmid nõudmised. Siin ei saa mitte igavesti või isegi üld tsiviilõiguslike tähtaegadeni püsida suured vastuslikud koormad vekslkohuslaste õlgadel. Kõige selle kergenduseks on antud eeltoodud normid, milledele lisandub veel märksa lühem nendegi õiguste teostamise aegumine, mis eespool käsitatud.

121. Veksliseaduse § 70 lg. 1.

122. " " " § 70 lg. 2.

tiivad, muutud teiseks ja oma vastutuse alatuselt
ühneväärseks. 8. Peatükk.

Edasi... Lõppmäki med.

§ 20. Vekslipäraste nõudmiste aegumine.

Kui nagu igasugused nõudmised, nii aeguvad ka vekslipärased nõudmise. Vekslipäraste nõudmiste omapärasuseks on, et nad aeguvad märksa lühema aja jooksul, kui kõik teised nõudmised. Need lühikesed aegumistähtajad on ka mõistetavad, kui tuletame meelde vekslid karmust.

Nii aegub kehtiva veksliseaduse järele nõue käskveki vekslid järele aktseptandi vastu ja lihtveksli juures veksliväljaja vastu kolme aasta jooksul arvates maksutähtpäevast¹²¹. See on ühtlasi ka pikeim aegumistäht-aeg vekslipäraste õiguste teostamiseks.

Kui edasi minna teiste vekslid kohuslaste juurde, siis näeme, et siin on juba aegumised märksa lühemad. Nii aeguvad vekslivaldaja nõudmised indossantide ja trassandi vastu ühe aasta möödumisega protestiakti koostamisest arvates või maksutähtpäevast arvates, kui oli kuludeta regressi klausel vekslis¹²². Siin näeme huvitavalt, et veksliseadus on trassandi vastutuse aegumise samastanud indossantide vastutuse aegumisega, mis näitab, et trassant, sellega kui veksel on aktsept-

121. Veksliseaduse § 70 lg. 1.

122. " " § 70 lg. 2.

titud, muutub indossantidega oma vastutuse ulatuselt üheväärseks.

Edasi käsitab kehtiv seadus veel indossantide oma-
vehelisi hagide aegumisi, milleks on kuuekuine tähtaeg.
selle tähtaja alguseks on siin võetud alternatiivselt
kas lunastamise päev või jälle hagi tõstmise päev¹²³.
Kui siin kohas meenutada nüüd vekslivaldaja õigust
tõsta hagi korruga mitme vekslkohuslase vastu, siis
näeme, et see on selleks tarvilik, et säilitada nõude-
õigust ka teiste vastu.

Kõik eeltoodud aegumistähtajad lähevad pidevalt
edasi ja ei peatu kunagi. Kui vekslivaldaja tahab siiski
säilitada regressiõigust, siis peab ta esinema haviga
vekslikohuslaste vastu. Sealjuures on nõudeks või õieti
reeglik, et katkestub aegumine selle vastu, kele vastu
on esitatud hagi. Nii siis, kui vekslivaldaja tahab
säilitada nõudeõigust kõigi vekslkohuslaste vastu, siis
peab ta esitama ka hagi kõigi vekslkohuslaste vastu
kas korruga, või järgimööda aegumistähtaja piirides.
Mis puutub seaduse väljendusse "aegumine katkestub
vastavais seadusis ettenähtud juhtudel" siis tulebki
vastavalt BES. § 3629 mõistele siin mõista just hagi
esitamist. Selle all tuleb edasi mõista veel vekslinõude
esitamist konkursi korras¹²⁴.

Seadus ei ole siiski tahtnud veksliga võimaldada
aluseta rikastumist, mis kergesti oleks võimalik

123. Veksliseaduse § 70 lg.3.

124. Kaubandus-Tööstuskoja teataja nr.22-38 lhk.572.

veksli formaalsuse ja vekслиõiguse lühikeste aegumistähtaegade jooksul. Sellest pääsmiseks on veksliseaduses ette nähtud veel alusetu rikastumise tagasinõudmise võimalus, kuid et rikastuda saab ainult veksliväljaja, siis on võimalik ka vastavat hagi esitada käskveksli järele ainult aktseptandi ja lihtveksli järele ainult veksliväljaja vastu¹²⁵. Rikastumishagi omab ka küllalt lühikese aegumistähtaja, nimelt kolm aastat arvates vekslipäraste nõudmise aegumise tähtaajast. Sellega siis on veksliväljajalt resp. aktseptandilt nõuda kokku kuue aasta jooksul. Sellest kolme esimese aasta jooksul on võimalik nõuda vekslisummat koos selle nõudega seoses olevate kuludega, aga järgmise kolme aasta jooksul saab nõuda ainult seda summat, mille võrra kostja on rikastunud.

§ 21. Lõppmärke.

Nagu eeltoodust näeme on veksel käibeline paber, millega on võrdlemisi kerge korraldada oma krediidi-vahekordasid. Teisest küljest kaasub sellele kergusele suur karmus vekslipärases vastutuses, aga ka suur formaalsuste nõudmine vekslivaldaja vastu.

125. Veksliseaduse § 88.